

**Hallituksen esitys Eduskunnalle painelaitelaiksi ja laiksi
ydinenergielain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi painelaitelaki, jolla kumottaisiin vuonna 1973 annettu paineastialaki.

Uudistuksen keskeinen päämäärä on panna täytäntöön painelaitteita koskeva jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/23/EY sekä selkeyttää ja ajanmukaistaa paineastioita koskeva lainsäädäntö.

Painelaitelaki koskisi paineastialain tavoin sekä uusia että käytössä olevia painelaitteita. Painelaitteiden turvallisuuden varmistamisessa korostetaan painelaitteen markkinoille saattamiseen liittyvää valmistajan vastuuta ja painelaitteen käytönaikaista omistajan ja haltijan vastuuta. Laki sisältäisi säännökset siitä, miten painelaite on rakennettava ja sijoitettava, miten sitä on hoidettava ja käytettävä ja miten se on tarkastettava, jotta painelaite ei vaaranna kenenkään terveyttä, turvallisuutta tai omaisuutta.

Painelaitelaki sisältäisi myös markkinavaltvontaan ja muuhun lain noudattamisen valvontaan tarvittavat säännökset.

Painelaitteita koskevaa lainsäädäntöä muutettaessa ydinenergielain säännöksiä muutettaisiin vastaamaan painelaitteita koskevaan lainsäädäntöön tehtyjä muutoksia. Ydinlaitosten painelaitteet kuuluisivat edelleen ydinenergielain soveltamisalaan.

Edellä mainitun painelaitteita koskevan direktiivin mukaan sen noudattamisen edellyttämät säännökset on annettava ja julkaistava viimeistään 29 päivänä toukokuuta 1999 ja niitä on sovellettava viimeistään 29 päivästä marraskuuta 1999. Ehdotettu laki ja siihen liittyvä ydinenergielain muutos ovat tarkoitettut tulemaan voimaan direktiivin mukaisesti 29 päivänä marraskuuta 1999.

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	4
2.3. Nykytilan arviointi	6
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	7
3.2. Keskeiset ehdotukset	8
4. Esityksen vaikutukset	9
4.1. Taloudelliset vaikutukset	9
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	10
4.3. Ympäristövaikutukset	11
5. Asian valmistelu	11
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	11
5.2. Lausunnot	11
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	12
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1. Lakiehdotusten perustelut	12
1.1. Painelaitelaki	12
1.2. Ydinenergalaki	18
2. Tarkemmat säännökset	19
3. Voimaantulo	20
4. Säättämisjärjestys	20
LAKIEHDOTUKSET	21
1. Painelaitelaki	21
2. Laki ydinenergalain muuttamisesta	26
LIITE	28
Rinnakkaistekstit	28
2. Laki ydinenergalain muuttamisesta	28
Asetusluonnokset	30
3. Asetus painelaitelaissa tarkoitetuista tarkastuslaitoksista	30
4. Asetus ydinenergia-asetuksen muuttamisesta	35

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Painelaitteella eli paineastialla tarkoitetaan höyrykattilaa, painesäiliötä, putkistoa ja muuta teknistä kokonaisuutta, jossa on tai johon voi kehittyä ylipainetta. Paineesta aiheutuvien vaarojen vuoksi painelaitteisiin liittyvää toimintaa, kuten niiden valmistusta, sijoittamista, käyttöä ja tarkastusta, on säännelty.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi painelaitelaki. Lailla kumottaisiin paineastialaki (98/1973), jossa nykyisin säädetään paineastioista. Nykyinen termi "paineastia" ehdotetaan korvattavaksi termillä "painelaite". Laki sisältäisi säännökset painelaitteiden vaatimustenmukaisuudesta ja sen varmistamisesta sekä painelaitteiden käytöstä, tarkastuksista, valvonasta ja tarkastuslaitoksista.

Uudistuksessa pyrittäisiin nykyistä selkeämpään sääntelyyn. Paineastialain nojalla annettu paineastia-asetus (549/1973) ja kuusi kauppa- ja teollisuusministeriön päätöstä korvattaisiin kolmella ministeriön päätöksellä. Tarkastuslaitoksia koskevat säännökset koottaisiin erilliseen asetukseen.

Painelaitelaila ja sen nojalla annettavilla säädöksillä pantaisiin täytäntöön painelaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/23/EY, jäljempänä *painelaitedirektiivi*, säännökset. Samalla saatettaisiin ajan tasalle kattilalaitosten käytön valvojen pätevyyskirjoista annettu asetus (213/1978) sekä yksinkertaisista painesäiliöistä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (1478/1993). Viimeksi mainittu vastaisi yksinkertaisia paineastioita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 87/404/ETY, jäljempänä *painesäiliödirektiivi*, säännöksiä.

Menettelyt säilyisivät ehdotetun painelaitelain mukaan pääpiirteissään ennallaan painelaitedirektiivin mukaisin muutoksin. Painelaitedirektiivissä sovellettuja periaatteita ja vaihtoehtoja sisällytettäisiin myös painelaitteiden käytön turvallisuutta koskevaan sääntelyyn.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös ydinenergialakia (990/1987) siten, että painelaitedirektiivin säännökset koskevat myös

ydinlaitosten paineastioita painelaitedirektiivissä edellytetyssä laajuudessa. Muilta osin ydinlaitosten painelaitteiden valvonta perustuisi edelleen ydinenergielain nojalla annettuun erityissääntelyyn.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Paineastioiden turvallisuutta valvotaan paineastialain nojalla. Paineastioiden turvallisuutta on pyritty varmistamaan tarkastamalla paineastioita sekä valvomalla paineastioihin liittyvää toimintaa ja asettamalla toiminnan harjoittamiselle vaatimuksia.

Paineastioiden turvallisuuden kannalta keskeinen on paineastialain 2 §, joka kattaa paineastian koko elinkaaren ja jossa asetetaan perusvaatimukset turvallisuustasolle. Paineastialaki sisältää myös säännökset valvontaviranomaisista, näiden oikeuksista valvontaa suoritettaessa, käytettävissä olevista pakkokeinoista sekä rangaistusseuraamuksista.

Tarkempia säännöksiä paineastialain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta on annettu paineastia-asetuksella sekä kattilalaitosten käytön valvojen pätevyyskirjoista annettulla asetuksella. Paineastia-asetuksen nojalla on annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset paineastia-asetuksen soveltamisesta (69/1975), paineastia-asetuksen 4 §:ssä mainituista paineastioista (70/1975), höyrykattilaan tai painesäiliöön liitetyistä putkistoista (71/1975), kuljetettavista kaasusäiliöistä (641/1978), yksinkertaisista painesäiliöistä (1478/1993) sekä paineastiain suunnittelusta ja valmistuksesta (391/1984). Voimassa on myös valvontaviranomaisena toimineen teknillisen tarkastuskeskuksen paineastia-asetuksen nojalla antama määräys paineastioista, joihin ei sovelleta paineastiain valmistusta, tarkastusta ja käyttöä koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

Kuljetettavista kaasusäiliöistä annettua kauppa- ja teollisuusministeriön päätöstä sekä vaarallisten aineiden kuljetuksesta tiellä annettua liikenneministeriön päätöstä

(632/1996) ja vaarallisten aineiden kuljetuksesta rautatiellä annettua liikenneministeriön päätöstä (901/1997) on muutettu niin, että kuljetettaviin kaasusäiliöihin sovelletaan paineastia-asetusta vain siltä osin kuin vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) nojalla annetut säännökset eivät koske niitä.

Valvonta ja tarkastukset

Paineastiaturvallisuutta valvoviksi viranomaisiksi on paineastialaissa määritelty turvatekniikan keskus sekä omilla toimialoillaan paineastia-asetuksessa mainittuina Ilmailulaitos, merenkulkulaitos ja säteilyturvakeskus. Valvontaviranomaisten tehtävänä on valvoa, että paineastialakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Lisäksi tullilaitos valvoo paineastiain maahantuontia. Työntekijäin suojelua koskevasta valvonnasta on säädetty erikseen työturvallisuuslain säädännössä. Puolustusministeriö on erikseen määrännyt, kuinka paineastia-asetusta sovelletaan puolustusvoimien käytössä oleviin paineestioihin.

Paineastioiden pakollisesta ennakkotarkastuksesta on toistaiseksi luovuttu vain yksinkertaisten painesäiliöiden osalta Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen tultua voimaan vuoden 1994 alussa. Tuolloin siirryttiin painesäiliödirektiivin mukaiseen menettelyyn. Muille paineestioille ja niitä koskeville suunnitelmille on pyydetty tarkastuslaitokselta tarkastuksia ennen markkinoille saattamista ja käyttöönottoa. Vaarallisimpia paineestioita on tarkastettava myös käytön aikana.

Kaikki paineastiataarkastukset avattiin kilpailulle vuoden 1998 alussa, kun Inspecta Oy:ksi muuttuneen Teknillisen tarkastuskeskuksen monopoliasema purettiin ja paineastia-asetuksessa määriteltiin tarkastuslaitosten hyväksymisedellytykset ja -menettelyt.

Paineastioiden käyttö

Paineastian omistajalle ja haltijalle on asetettu joukko velvollisuuksia paineastian käytön aikaisen turvallisuuden varmistamiseksi. Merkittävää vaaraa aiheuttavat paineestiat on rekisteröitävä, ja niille on pyydetty tarkastus ennen käyttöönottoa sekä määräajoin käytön aikana. Paineastian sijoitus on eräissä tapauksissa tarkastettava ja tietyille paineestioille on nimettävä paineastian käytön val-

vojaksi henkilö, jolla on säädetty pätevyys ja asiantuntemus.

Ydinlaitosten painelaitteet

Yksi ydinenenergialain pääperiaatteista on lain 6 §:n mukaan se, että ydinenenergian käyttäminen on turvallista eikä siitä saa aiheutua vahinkoa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle. Nykyisin ydinlaitosten paineestioista säädetään ydinenenergialain 60 §:ssä. Pykälän mukaan ydinlaitosten paineestioihin sovelletaan ydinenenergialakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Paineastialakia sovelletaan pykälän mukaan tarkemmin asetuksella säädettävällä tavalla.

Ydinlaitosten ydinturvallisuuteen vaikuttavat paineestiat eli paineestiat, joiden toimintahäiriöstä voi seurata radioaktiivinen päästö, luokitellaan turvallisuusluokituksella. Luokittelu perustuu ydinvoimalaitosten turvallisuutta koskevista yleisistä määräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen (395/1991) 21 §:ään. Turvallisuusvaatimukset asetetaan laitteiden laatutasolle, suunnittelulle, valmistukselle, asennukselle ja käytölle.

Muita kuin ydinturvallisuuteen vaikuttavia paineestioita, jotka ovat ydinlaitoksissa, valvotaan säteilyturvakeskuksen nykykäytännössä paineastialain nojalla. Ydinenenergialain perusteella säteilyturvakeskus antaa kuitenkin määräyksiä näistäkin paineestioista ydinenenergian käytön turvallisuutta koskeviksi erityisvaatimuksiksi. Tällaisia erityisvaatimuksia voivat olla esimerkiksi paineastian sijoittamista koskevat määräykset. Kuljetettavat paineestiat kuuluvat tähän samaan ryhmään, jos ne sijaitsevat ydinlaitoksessa. Näiden osalta ydinenenergialain 61 §:ssä on erillissäännös ydinenenergialain suhteesta vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettuun lakiin. Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain mukaan kuljetuksia valvoo säteilyturvakeskus.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Paineastioiden markkinoille saattaminen

Teknisen tarkastustoiminnan nykytilaa sekä kansainvälistä kehitystä - erityisesti Euroopan yhdentymiskehityksen vaikutuksia - on arvioitu turvatekniikan keskuksen perus-

tamiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 38/1995 vp).

Euroopan unionin (EU) sisämarkkinoiden periaatteiden mukaisesti paineastioiden saavat liikkua vapaasti koko markkina-alueella, jos niiden vaatimustenmukaisuus on osoitettu direktiivien mukaisesti. Keskeinen paineastioiden koskeva direktiivi on painelaitedirektiivi. Tuotteen vapaata liikkumista ei voida estää pakollisilla rajatarkastuksilla tai muilla pakollisilla markkinoilletuloa edeltävillä tarkastuksilla. Tuotteiden vaatimustenmukaisuutta on valvottava pääasiassa muilla keinoin, esimerkiksi markkinavalvonnalla. Markkinavalvonnan järjestäminen on jokaisen jäsenvaltion velvollisuus EU:ssa.

Painelaitedirektiivin tarkoituksena on varmistaa painelaitteen suunnittelu, valmistus, tarkastus ja tarvittaessa varustaminen ja asennus siten, että painelaitteen turvallisuus on taattu, jos painelaite on otettu käyttöön valmistajan ohjeiden mukaisesti tai kohtuudella ennakoitavissa olosuhteissa.

Painelaiteiden vaatimustenmukaisuuden arviointi tapahtuu laitevalmistajan omin toimenpitein ja tarvittaessa riippumattoman tarkastuslaitoksen avustuksella. Laitevalmistaja ilmoittaa niin sanotulla vaatimustenmukaisuusvakuutuksella tuotteensa olevan olennaisten vaatimusten mukainen ja kiinnittää tästä osoitukseksi tuotteeseen CE-merkinnän.

Painelaitedirektiivi annettiin vuonna 1997. Sitä on sovellettava jäsenvaltioissa 29 päivästä marraskuuta 1999. Siirtymäkaudella eli 29 päivään toukokuuta 2002 voidaan vaihtoehtoisesti soveltaa myös aikaisempia säännöksiä. Direktiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavat kansalliset säännökset on annettava viimeistään 29 päivänä toukokuuta 1999.

Painelaitedirektiivi korvaa paineastioiden yleisiä säännöksiä sekä paineastioiden tarkastusmenetelmiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 76/767/ETY 22 artiklan, joka ei ole toiminut tyydyttävällä tavalla. Yksinkertaisia painesäiliöitä koskevan direktiivin mahdollinen sisällyttäminen painelaite-direktiivin soveltamisalaan tarkistetaan viimeistään kolme vuotta painelaitedirektiivin voimaantulon jälkeen.

Kuljetettavat painelaitteet jätettiin painelaitedirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle sen vuoksi, että kansainvälisten yleissopimusten soveltamisalaan kuuluvien painelaiteiden kuljetukseen liittyvistä vaaroista ja paineesta aiheutuvista vaaroista säädetään

kyseisiin yleissopimuksiin perustuvissa yhteisön direktiiveissä tai olemassa olevien direktiivien täydennyksissä. Eurooppalainen sopimus vaarallisten tavaroiden tiekuljetuksesta (ADR) (SopS 23/1979) on saatettu osaksi yhteisön lainsäädäntöä vaarallisten aineiden tiekuljetuksia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetulla neuvoston direktiivillä 94/55/EY. Kansainvälisiä määräyksiä vaarallisten aineiden rautatiekuljetuksesta (RID) on saatettu osaksi yhteisön lainsäädäntöä vaarallisten aineiden rautatiekuljetuksia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetulla neuvoston direktiivillä 96/49/EY. Direktiiveissä 94/55/EY ja 96/49/EY on vahvistettu vaarallisten aineiden kuljetusten turvallisuuden ohella myös kuljetettaviin painelaitteisiin sovellettavat tekniset vaatimukset. Kyseisten direktiivien mukaisesti jäsenvaltioiden ei kuitenkaan ole pakko vastavuoroisesti tunnustaa kuljetettaville painelaitteille markkinoille saattamisen tai määräaikaistarkastusten osalta myönnettyjä hyväksymisiä. Mainittuja epäkohtia on tarkoitus poistaa kuljetettavista painelaitteista annettavalla direktiivillä, joka tulisi sovellettavaksi vuonna 2001.

Painelaitedirektiiviä ei sovelleta painelaitteisiin, joiden toimintahäiriöistä voi seurata radioaktiivinen päästö.

Paineastioiden käytön aikainen turvallisuus

Eri maiden paineastoita koskevien säännösten soveltaminen johtaa samankaltaiseen turvallisuustasoon, vaikka säännökset ovat erilaisia. Painelaitedirektiivillä yhtenäistetään markkinoille saattamista ja siihen liittyvää käyttöturvallisuuden varmistamista koskevat EU:n jäsenmaiden säännökset. Erilaiset kansalliset käytännöt jäävät kuitenkin vielä koskemaan paineastioiden sijoittamista, käytön aikaisia tarkastuksia sekä muuta käyttöön liittyvää turvallisuussäätelyä.

Painelaitedirektiivin täytäntöönpano on EU:n jäsenmaissa paineastoita koskevan lainsäädännön muutostyössä etusijalla. Laajemmat uudistukset ovat yleensä ajoittumassa direktiivissä säädetyn siirtymäkauden loppuun tai sen jälkeen tapahtuviksi.

Tanska suunnittelee kokonaisuudistusta, jolle ei vielä ole aikataulua. Tavoitteena on säännöstö, jossa on kaksi kokonaisuutta: uusia painelaitteita koskevat säännökset ja

käyttöön otettuja painelaitteita koskevat säännökset.

Englannissa tehdään säännöksiin direktiivin vuoksi tarvittavat täydennykset marraskuuksi 1999. Käytön aikaisissa tarkastuksissa on Englannissa vaatimuksena, että käyttäjällä on kirjallinen tarkastussuunnitelma, jonka riippumaton asiantuntija on vahvistanut ja jonka mukaan asiantuntija tekee tarkastukset.

Ruotsissa tehdään ensin direktiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavat muutokset. Laajempi uudistus valmistunee aikaisintaan vuonna 2002 ja sisältänee nykyiseen tapaan erilliset säännökset eri tyyppisille painelaitteille. Ruotsissa on esitetty, että painelaitteiden omistajien tulisi voida tehdä entistä enemmän itse myös määräaikaistarkastuksia ja soveltaa tällöin painelaitedirektiivissä säädetyn kaltaisia laatujärjestelmään perustuvia menettelyjä. Määräaikaistarkastusten määrissä, sisällöissä ja ajankohdissa haluttaisiin soveltaa kunnonvalvontajärjestelmää (niin sanottu Risk-Based Inspection), jossa otetaan huomioon tarkastuskohteen riskeistä, käytöstä ja tarkastuksista saadut tiedot. Jo nyt on mahdollista korvata vaikeasti tarkastettavien painelaitteiden määräaikaistarkastuksia painelaitteen omistajan tai haltijan suorittamalla laajennetulla jatkuvalla valvonnalla (Arbets skyddsstyrelsens författningssamling AFS 1994:39 6 kap 18 §).

Painelaitedirektiivissä säädetyn kaltaisia menettelyjä on useissa maissa harkittu sovellettaviksi myös sellaisissa asennus- ja korjaustoissa, jotka eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan. Ruotsissa täydennettäneen asennustöitä ja niiden valvontaa koskevia säännöksiä painelaitedirektiivissä säädetyn suuntaisesti direktiiviä täytäntöön pantaessa.

Ranska on uudistamassa kokonaisuudessaan paineastioita koskevaa lainsäädäntöään painelaitedirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Tällöin annetaan uudistetut säännökset myös käytössä olevien painelaitteiden tarkastuksesta ja valvonnasta. Käyttöön liittyvissä säännöksissä otetaan huomioon painelaitedirektiivissä säädettyjä periaatteita esimerkiksi tarkastuslaitosten ja tarkastusten osalta.

Kuljetettavista painelaitteista annettavassa direktiivissä säädetään käytön aikaisille tarkastuksille vaihtoehtoja: painelaitteen omistaja tekee laatujärjestelmää hyödyntäen itse määräaikaistarkastukset tai niitä tekemään hyväksytään omistajan tarkastuslaitos.

2.3. Nykytilan arviointi

Paineastioiden turvallisuuden taso

Paineastioiden määrä ja käyttö on lisääntynyt huomattavasti paineastialain voimaantulosta eli vuodesta 1973. Samalla paineastioiden käyttötarkoitukset ovat laajentuneet niin yksityistalouksissa kuin teollisuudessaakin. Vuoden 1998 lopussa rekisterissä oli yhteensä 63 000 määräajoin tarkastettavaa höyrykattilaa, painesäiliötä ja muuta rekisteröitävää paineastiaa ja niistä 39 000 käytössä olevia. Lisäksi on käytössä moninkertaiset määrät muita, pienempiä paineastioita, kuten omakotitalojen lämmityskattiloita, painesija paineilmasäiliöitä, sammutinsäiliöitä sekä paineastioihin liittyviä putkistoja.

Vuosina 1986–1996 kirjattiin paineastiota valvovan turvatekniikan keskuksen mukaan 202 paineastiaonnettomuutta. Näistä 87 oli räjähdyksiä, 46 tulipaloja ja 51 erilaisia vaurioita. Muut 18 onnettomuustapausta olivat tapaturmia tai vaaratilanteita. Kyseisenä aikana paineastiaonnettomuuksissa menehtyi 10 ja loukkaantui 38 henkilöä. Tekninen syy, useimmiten varusteluvirhe, todettiin 122 onnettomuuden syyksi, ja 85 tapauksessa yleisimpänä syynä olivat puutteet huollossa ja kunnossapidossa. Inhimillinen virhe oli aiheuttajana 24 räjähdyksessä, tulipalossa tai vauriossa.

Paineastioiden lisääntyneestä käytöstä huolimatta paineastiaonnettomuuksien määrä on pysynyt suhteellisen vähäisenä. Turvatekniikan keskuksen tietoon tulleiden tapausten määrät ovat vaihdelleet, mihin ovat osaltaan vaikuttaneet tiedon saannista johtuneet ongelmat. Tilastointia on vaikeuttanut lisäksi eräiden sisällöltään vaarallisten paineastioiden aiheuttamien onnettomuuksien määrittely kemikaalionnettomuuksiksi. Onnettomuuseräissä on ollut suurehkoja suhteellisia vuosittaisia eroja myös tapausten vähyiden vuoksi, joten selkeitä kehityssuuntia turvallisuustasossa ei tilastojen perusteella ole havaittu.

Paineastioita koskevat säännökset ja valmistautuminen muutoksiin

Paineastialakia täydentämään on vuoden 1973 jälkeen annettu useita alemmanasteisia säädöksiä. Säännöstöä on myös muutettu ja osin kumottu lukuisin osittaisuudistuksin. Muutoksissa ei ole puututtu sääntelyn perus-

rakenteeseen, koska on odotettu painelaitedirektiiviä ja sen täytäntöönpanoa. Säännöstö on siten muodostunut moniportaiseksi ja osin vaikeaselkoiseksi, vaikka säännöstö on muutoin ollut turvallisuuden kannalta toimiva.

Säännöksiin on tehty periaatteellisia muutoksia, joissa on ennakoitu painelaitedirektiivissä säädettyjä menettelyjä. Vuonna 1995 paineestioita koskevista säännöksistä poistettiin standardien velvoittavuus, ja standardeista tuli vain yksi tapa täyttää säädetty vaatimukset. Samalla erotettiin valvontaviranomaisen ja tarkastuslaitoksen tehtävät toisistaan siten, että suurin osa paineestioihin liittyvistä tehtävistä muuttui tarkastuslaitoksen tarkastus- ja arviointitehtäviksi. Vuonna 1998 tarkastuslaitostehtävät avattiin kilpailulle. Valvontaviranomainen on hoitanut yksinkertaisten painesäiliöiden markkinavontaa, ja suomalainen tarkastuslaitos on toiminut painesäiliödirektiivissä tarkoitettuna ilmoitettuna laitoksena. Muutoksilla on voitu valmistautua kaikkia paineestioita koskeviin menettely- ja säädösmuutoksiin. Valmiuksia on annettu myös paineestioiden valmistajille, maahantuojille, käyttäjille ja haltijoille kertomalla ja tiedottamalla kokonaisuudistuksen sisällöstä valmistelun aikana erilaisissa koulutustilaisuuksissa, alan lehdissä ja Internetissä.

Kuljetettavia kaasusäiliöitä koskeviin säännöksiin on tehty tarvittavat muutokset niin, että on vältetty päällekkäisyyttä vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevien säädösten kanssa.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Tavoitteena on panna täytäntöön painelaitedirektiivi ja samalla ajanmukaistaa paineestioita koskevat säännökset nykyistä selkeämmiksi kokonaisuudeksi siten, että samalla korostetaan painelaitteen markkinoille saattajan sekä painelaitteen omistajan ja haltijan vastuuta painelaitteen turvallisuudesta.

Tavoitteena tulee edelleen olla turvallisuuden ylläpitäminen ja edistäminen. Painelaitteiden valmistajien ja käyttäjien omaksuma turvallisuuskulttuuri, toimintatavat ja asenteet ovat ensisijaisia onnettomuuksien eh-

käisemiseen vaikuttavia tekijöitä. Toimijoiden oma vastuu on olennaista vaatimusten täyttämässä niin painelaitteita markkinoille saatettaessa kuin niiden käytön aikana. Vastuun merkitys korostuu erityisesti yhteisön lainsäädännön periaatteiden mukaisissa uusissa menettelyissä, joissa ulkopuolisen tarkastuslaitoksen osuutta voidaan korvata painelaitteen valmistajan tai omistajan omilla toimenpiteillä. Turvallisuutta voidaan varmistaa myös vaaran arvioinneilla ja vaaratilanteisiin varautumisella sekä suunnittelussa että käytön aikana.

Painelaitelaitedirektiivi tulee ottaa huomioon jo painelaitelain soveltamisalassa, painelaitteen määritelmässä ja turvallisuusvaatimuksissa. Sääntely kohdistettaisiin paineesta aiheutuvaan vaaraan, jotta vältetään päällekkäisyys esimerkiksi kemikaaleja ja ympäristöä koskevien säädösten kanssa. Painelaitteen määritelmän tulee selkeästi kattaa myös varusteet ja varustelu niistä aiheutuvien onnettomuuksien vähentämiseksi.

Painelaitedirektiivissä ja painesäiliödirektiivissä on säännöksiä useista erityyppisistä tarkastuslaitoksista. Myös painelaitteiden käytön aikaisen turvallisuuden varmistamiseen tarvitaan tarkastuslaitoksia. Erilaisia tarkastuslaitoksia koskeva sääntely tulisi ottaa yhdenmukaistettuna ja koottuna yhteen säädökseen.

Painelaitteiden käyttöön liittyviä vaatimuksia koskevat säännökset tulee ottaa painelaitelakiin sellaisina, että niiden nojalla voidaan antaa tarvittavat tarkemmat säännökset. Säännöstöä on jo kehitetty osittaisuudistuksin niin, että olemassa olevia käytäntöjä ei ole tarpeen enää laajasti muuttaa painelaitelain antamisen yhteydessä.

Painelaitteiden markkinoille saattamista koskevat muutokset johtuvat painelaitedirektiivin täytäntöönpanosta. Paineelaitedirektiivin täytäntöönpano on mahdollista myös paineestialain nojalla, mutta se edellyttäisi samalla useita muutoksia ja lisäyksiä paineestialakiin, paineestiasetukseen ja kauppaja teollisuusministeriön päätöksiin. Tällöin jouduttaisiin todennäköisesti aikataulu- ja resurssisyyistä luopumaan kokonaisuudistukseen liittyvistä muista säännösten kehitysehdotuksista ja koko säädösrakenteen mahdollinen myöhempi yksinkertaistaminen vaikeutuisi entisestään.

Ydinlaitosten korkean turvallisuustason taakamiseksi niiden painelaitteiden valvonnasta on tarkoitus edelleen säätää ydinenergia-

lain nojalla siltä osin kuin painelaitteiden ominaisuuksilla tai käytöllä on vaikutusta turvallisuuteen.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Paineastiaturvallisuudesta ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, painelaitelaki. Panielaitelaki korvaisi nykyisen paineestialain. Panielaitelakia sovellettaisiin lähtökohtaisesti laitteisiin, joissa ylipaineesta voi aiheutua vaaraa.

Laissa määriteltäisiin painelaitteiden turvallisuudelle asetettavat vaatimukset yleisellä tasolla sekä annettaisiin valvontaviranomaiselle riittävät keinot painelaiteturvallisuuden ylläpitämiseksi omalta osuudeltaan. Panielaitteiden tarkastuslaitoksista ja kattilalaitosten käytön valvojien pätevyyskirjoista säädettäisiin asetuksella. Tarvittavat yksityiskohtaiset säännökset antaisi kauppa- ja teollisuusministeriö sekä niihin liittyvät soveltamisohjeet tarvittaessa turvatekniikan keskus.

Lain sekä sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvoisi turvatekniikan keskus. Lakiin sisällytettäisiin viranomaiselle valvonnan kannalta tarvittavat toimivaltuudet. Nykyisessä paineastia-asetuksessa on mainittu erityisalvoja ja niille omia valvontaviranomaisia. Panielaitelaissa olisi rajaukset niin, että näistä erityisaloista ja niiden viranomaisista voitaisiin säätää erikseen. Ydinlaitosten osalta tarvittavat muutokset ehdotetaan tehtäväksi painelaitelain antamisen yhteydessä. Kuljetettaviin painelaitteisiin painelaitelakia sovellettaisiin vain siltä osin kuin vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettu laki ei koske niitä.

Markkinoille saatettavien painelaitteiden turvallisuuden varmistamiseksi lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset, jotka tarvitaan painelaitedirektiivin panemiseksi täytäntöön. Jollei kauppa- ja teollisuusministeriö säädä toisin, painelaitteiden markkinoille saattajien on osoitettava kaupan pidettävien painelaitteiden vaatimustenmukaisuus.

Panielaitteiden asennus- ja korjaustöiden tekemiselle sekä painelaitteiden käytölle asetettaisiin ehtoja, joista ministeriö säätäisi tarkemmin ja joissa otettaisiin huomioon painelaitedirektiivi.

Lisäksi painelaitteiden käyttöturvallisuutta varmistettaisiin pääosin nykyisessä paineestialaissa säädettyjen kaltaisilla vaatimuksilla.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi säätää, että tietynlaisille painelaitteille olisi tehtävä määräaikaistarkastuksia ja eräiden painelaitteiden sijoitus olisi tarkastettava. Ensimmäinen määräaikaistarkastus olisi tehtävä painelaitteen käyttöönoton yhteydessä. Valvontaviranomaisella olisi velvollisuus pitää rekisteriä määräajoin tarkastettavista painelaitteista.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi lisäksi säätää painelaitteen turvallista käyttöä varten tarvittavista laitteista, laitteistoista ja laitejärjestelmistä sekä tarvittavasta vaaran arvioinnista ja vaaratilanteisiin varautumisesta.

Paineastioihin liittyneet valvontaviranomaisen lupa- ja hyväksymistehtävät muutettiin tarkastuslaitoksen tarkastus- ja arviointitehtäviksi turvatekniikan keskuksen perustamisen yhteydessä vuonna 1995. Ainoastaan aineenkoetusta tekevien testauslaitosten ja eräiden paineastiataarkastajien hyväksyminen sekä lupa kattilalaitoksen sijoittamiseen maan alle jäivät tuolloin viranomaiselle. Siirryttäessä painelaitedirektiivin mukaisiin menettelyihin voitaisiin testauslaitosten toiminnan luvanvaraisuudesta ja paineastiataarkastajien hyväksymisestä luopua kokonaan. Tämä merkitsee, että painelaitteiden valmistajat, käyttäjät ja tarkastuslaitokset itse tarvittavilta osin vastaavat aineenkoetukseen ja tarkastuksiin käytettävien henkilöiden pätevyyden ja toiminnan asianmukaisuudesta. Kattilalaitosten sijoittaminen maan alle tulisi mahdolliseksi ilman viranomaisen lupaa, mutta ministeriön päätöksellä säädettäisiin tällöin tarvittavasta vaaran arvioinnista ja vaaratilanteisiin varautumisesta.

Panielaitelain rikkomisesta voitaisiin tuomita enintään sakkoon, jollei muualla säädetä ankarampaa rangaistusta. Rangaistussäännöstä täydennettäisiin menettämisseuraamuksia koskevilla säännöksillä.

Muutoksenhaun osalta viitattaisiin hallintolainkäyttölakiin (586/1996).

Lain siirtymäsäännöksillä toteutettaisiin painelaitedirektiiviin sisältyvä sekä kuljetettaville kaasusäiliöille tarvittava siirtymäkausi. Lisäksi varmistettaisiin, ettei lain voimaantulo aiheuta äkillisiä muutoksia niiden asemaan, joilla on nykyisin oikeus tehdä alan töitä. Siirtymäsäännöksellä pyritään myös varmistamaan tarkastuspalvelujen saatavuus uuden lain tullessa voimaan.

Ydinlaitosten painelaitteista säädettäisiin ydinenergialaissa. Muihin painelaitteisiin kuin niihin, joiden toimintahäiriö voi aiheut-

taa radioaktiivisen päästön, sovellettaisiin kuitenkin teknisten vaatimusten ja markkinoille saattamisen osalta painelaitelaissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä asetettuja vaatimuksia, mutta tarvittaessa annettaisiin käytön turvallisuudesta ja siihen liittyvistä seikoista ydinlaitoksia koskevia erityissäännöksiä. Kaikkia ydinlaitoksissa olevia painelaitteita valvoisi säteilyturvakeskus.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Yleistä

Esityksen keskeisinä tavoitteina on panna täytäntöön painelaitedirektiivi ja samalla uudistaa paineestioita koskeva sääntely. Uusia viranomaisorganisaatioita ei perustettaisi, vaan tehtävät hoidettaisiin nykyisillä organisaatioilla, joita ovat turvatekniikan keskus sekä omilla toimialoillaan jatkavat ydinlaitosten, alusten ja ilma-alusten painelaitteiden valvontaviranomaiset. Tästä syystä uudistuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia valtion eikä kuntien talouteen.

Painelaitedirektiivin täytäntöönpano laajentaisi valvontaviranomaisen markkinavalvontatehtävät koskemaan kaikkia painelaitteita, kun ne nykyisin koskevat vain yksinkertaisia painesäiliöitä. Valvontaan liittyvät testaustoiminnot on tarkoitus ostaa päteviksi todetuilta testauslaitoksilta. Yleisvalvontakustannukset joudutaan kattamaan talousarviosta nykyiseen tapaan, mutta ehdotuksen mukaan laitteen myyjältä tai maahantuojalta voidaan periä selvityksistä ja tutkimuksista aiheutuneet kustannukset, jos laite osoittautuu säännösten vastaiseksi.

Lain voimaantulovaiheessa viranomaisille aiheutuisi jonkin verran tietotukseen liittyviä kustannuksia, mikä on luonnollista uusien säännösten tunnetuksi tekemiseksi.

Turvatekniikan keskuksen yleinen painelaiteturvallisuusvalvonta rahoitetaan budjettivaroilla. Muista suoritteista peritään valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti maksut. Turvatekniikan keskuksen perimien maksujen määrä on ollut vähäinen pois jääviksi ehdotetuista testauslaitosten ja tarkastajien hyväksymisistä ja kattilalaitosten maan alle sijoittamista koskevista päätöksistä. Turvatekniikan keskuksen toiminnan rahoitus on

kuvattu tarkemmin jaksossa 2.2 mainituksa keskuksen perustamista koskevassa hallituksen esityksessä.

Kokonaisuudessaan ehdotuksen valtionaloudelliset vaikutukset eivät olisi merkittäviä, koska ehdotettu painelaitelaki ei aiheuttaisi olennaista resurssitarpeiden muutosta. Esityksen tarkoituksena on, että painelaitteiden sääntely säilyy periaatteiltaan nykyisen kaltaisena, jolloin mitään merkittäviä muutoksia viranomaisten kokonaistyömäärään ja sen aiheuttamiin kustannuksiin ei esityksellä ole. Lisäksi valvontatoimenpiteet ja niistä aiheutuvat kustannukset pyritään säännöksillä kohdistamaan nykyistä sääntelyä paremmin säästösten vastaisesti toimiviin toiminnanharjoittajiin.

Yritykset

Tarkastus- ja arviointitehtävät ovat jo vuoden 1998 alussa voimaan tulleella paineastia-asetuksen muutoksella siirtyneet päteviksi todetuille organisaatioille, jotka kilpailutilanteessa tuottavat tarvittavat painelaiteturvallisuuspalvelut. Kotimarkkinoilla lakisääteisten tarkastusten määrää vähentävät painelaitteiden valmistajien ja käyttäjien uudet, esimerkiksi laatuajastelmiin liittyvät mahdollisuudet tarkastaa valmistamiaan ja käyttämiään painelaitteita. Teknisten normien harmonisoituessa myös muualta Euroopan talousalueelta Suomeen tuotavien tuotteiden tarkastus vähenee. Vastaavasti vientituotteiden tarkastuksessa on kasvupotentiaalia, koska tuotteet tarkastetaan yleensä valmistusmaassa. Painelaitedirektiivin täytäntöönpanon seurauksena tarkastuslaitoksille tulee huomattavasti lisää hitsauskokeisiin liittyviä tehtäviä. Tarkastuslaitoksilla kasvaa tarve sopeuttaa toimintojaan sekä etsiä uusia markkinoita muista EU:n jäsenmaista ja Euroopan yhteisön ulkopuolelta sekä suunnata toimintaansa vapaaehtoiselle sektorille.

Painelaitteiden valmistajien ja maahantuojien osalta tarkastusmenettelyjen uudistaminen vähentää kustannuksia erityisesti vienti- ja tuontitoimituksissa. Tuonnin helpottuminen lisää tarjontaa ja kilpailua kotimaisilla markkinoilla. Vienti Euroopan talousalueen maihin helpottuu, kun kansalliset tekniset määräykset yhtenäistetään ja päällekkäiset tarkastukset poistetaan. Painelaitedirektiivin mukaisiin uusiin menettelyihin joudutaan sopeutumaan myös yksinomaan

kotimaiseen käyttöön tarkoitettujen painelaitteiden valmistuksessa viimeistään direktiivissä säädetyn siirtymäkauden loppuessa toukokuussa 2002.

Painelaitteiden valmistajia oli vuoden 1999 alussa noin 350 ja niistä huomattava osa pienyrityksiä. Painelaitedirektiivissä säädettyjä menettelyjä sovellettaessa yritykset voivat valintansa mukaan joko pyytää tarkastuksia entiseen tapaan tarkastuslaitokselta tai siirtyä hyödyntämään laatujärjestelmiä. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa tarkastuslaitos hyväksyy laatujärjestelmän ja valvoo, että valmistaja soveltaa järjestelmää valmistuksessaan ja tarkastuksissaan. Laatujärjestelmän toteuttamisesta ja ylläpitämisestä aiheutuu kustannuksia, mutta vastapainona syntyy säästöjä, kun tarkastuksia ei tarvitse pyytää ulkopuolisilta tarkastuslaitoksilta. Laatujärjestelmään perustuvat menettelyt ovat käytännössä usein jo nyt valmistuksen ja siihen liittyvän alihankinnan edellytyksenä.

Myös painelaitteiden käyttäjille tarjotaan käyttäjän omaan tarkastukseen, omaan tarkastuslaitokseen, kunnonvalvontaan ja laatujärjestelmiin perustuvia uusia tarkastusmahdollisuuksia, joilla voidaan korvata ulkopuolisen tarkastuksen tarvetta.

Uutena velvoitteena nykyiseen verrattuna tulee vaaran arviointi ja vaaratilanteisiin varautuminen, jotka määriteltäisiin tarkemmin ministeriön päätöksellä. Velvoitetta sovellettaisiin kattilalaitoksiin, joissa on suuria rekisteröitäviä höyry- tai kuumavesikattiloita, sekä maan alle sijoitettaviin kattilalaitoksiin. Painelaitteen omistajan tai haltijan tulisi huolehtia tarvittavasta vaaran arvioinnista ja vaaratilanteisiin varautumisesta. Onko vaara arvioitu ja vaaratilanteisiin varauduttu, tulisi todettavaksi painelaitteen määräaikaistarkastusten yhteydessä.

Koska kehitys on johtanut siihen, että kattilalaitokset ja voimalaitokset ovat muuttuneet entistä monipuolisemmiksi ja osin monimutkaisemmiksi kokonaisuuksiksi, esimerkkinä erilaiset kombi- ja kaasutusvoimalaitokset, eivät nykyisin sovellettavat standardit tai ohjeet yksin riitä antamaan vastauksia kaikkiin kehittyvän tekniikan mukanaan tuomiin riskeihin. Vaaran arviointi on menettely, jolla laitoskohtaiset riskit kartoitetaan ja niihin varaudutaan tietoisesti. Jotta vaaran arviointi voisi lisätä turvallisuutta, se on tehtävä riittävää asiantuntemusta käyttäen.

Kattilalaitosten vaaran arviointi tulisi kos-

kemaan noin 300:a yhden tai useamman kattilan kattilalaitosta ja niissä noin 700 kattilaa. Laatiessaan vaaran arviointia toiminnanharjoittaja voi käyttää myös organisaation ulkopuolisia asiantuntijoita. Vaaran arviointi vaatinee 10–100 henkilötyöpäivää, joiden määrä riippuu kattilalaitoksen suuruudesta ja hyödynnettävissä olevista muista arvioinneista.

Vaaran arviointi menettelynä on lähtöisin kemikaaleja koskevista säännöksistä. Erilaiset riskitilanteet on useissa laitoksissa tähänkin asti käyty tarkkaan lävitse ennen käyttöönottoa, joten menettely vahvistaa usein jo vallinnutta käytäntöä. Osalla organisaatioista on jo nyt vapaaehtoisesti tai muun lainsäädännön perusteella luotuja laatu- ja turvallisuusjärjestelmiä. Painelaitelakiin liittyvän kattilalaitosten vaaran arvioinnissa tulisi hyödyntää mahdollisimman pitkälle laitosten tekemiä turvallisuusselvityksiä ja vastaavia vaaran arviointitoimia. Lisäksi valvontaviranomainen voi antaa suosituksia vaaran arviointimenettelyn vähimmäisvaatimuksista, joilla lainsäädännön tavoitteet saavutetaan.

Vaaran arviointiin liittyvät myös kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä säädettäviksi suunnitellut kattilalaitosten käytön valvonnan muutokset, joilla päästään käyttökustannusten säästöihin osassa kattilalaitoksia.

Ehdotetun painelaitelain yritysvaikutukset eivät olisi kokonaisuudessaan merkittäviä, koska painelaitteiden sääntely säilyy pääperiaatteiltaan nykyisen kaltaisena. Enin osa muutoksista ja vaikutuksista on seurausta EU-jäsenyydestä.

Ydinlaitosten painelaitteiden valvontaa ei esityksellä ole tarkoitus muuttaa.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Painelaitteita koskevat menettelyt eivät kokonaisvaikutuksiltaan muutu niin, että esityksellä olisi vaikutuksia organisaatioihin. Painelaitteiden markkinavalvonnan toteuttaminen merkitsee vähäistä resurssien lisäämisen tai uudelleen kohdistamisen tarvetta turvatekniikan keskuksessa.

Tarkastuslaitosten, valmistajien, maahan-tuojien ja kansalaisten osalta vaikutukset ovat jatkoa aiemmillä ratkaisuilla tarkastusten avaamisesta kilpailulle ja tavaroiden vapaan liikkumisen toteuttamisesta osana EU-jäsenyyttä. Tarkastus- ja testauslaitosten kilpailu tulee kiristymään päällekkäisten tarkas-

tusten ja testausten poistuessa sekä uusien vaihtoehtojen tullessa palvelujen tarvitsijoiden valittaviksi. Paineastioita tarkastamassa oli vuonna 1998 kaksi hyväksyttyä tarkastuslaitosta. Tarkastuslaitoksissa on yhteensä 50—100 henkilöä paineastiatarkastuksessa, valmistajilla noin 300 henkilöä hyväksytyinä tarkastajina. Valmistajien omat tarkastajat voivat jatkaa toimintaansa painelaitedirektiivin mukaisin vaihtoehtoin ilman viranomaislupaa. Paineastioihin liittyvään aineenkoetukseen hyväksyttyjä, toimivia testauslaitoksia oli vuonna 1998 yhteensä noin 60 ja niistä suurin osa pieniä muutaman henkilön organisaatioita. Testauslaitokset tuottavat myös muita kuin paineastioihin liittyviä palveluja. Käytännön edellytyksenä testaus tehtäviin on ollut asianmukainen pätevyys. Tältä osin käytäntöön ei tule muutosta.

Ydinlaitosten painelaitteiden osalta menettelyt eivät muutu.

4.3. Ympäristövaikutukset

Ehdotetun painelaitelain tavoitteena on painelaitedirektiivin mukaisesti estää ylipaineesta terveydelle, turvallisuudelle ja omaisuudelle aiheutuvaa vaaraa. Samalla myös painelaitteen sisältö otetaan kuten nykyisessä paineestioita koskevassa lainsäädännössä huomioon lain nojalla annettavissa säädöksissä. Sisältö ja sen mahdollinen vaarallisuus vaikuttavat vaatimustasoa lisäävänä tekijänä painelaitteiden suunnitteluun, valmistukseen, asennukseen, korjaukseen, sijoitukseen ja käyttöön sekä niihin liittyviin tarkastuksiin. Ehdotettu uusi velvoite vaaran arvioinnista ja vaaratilanteisiin varautumisesta vähentää myös ympäristöön kohdistuvia vaaroja.

Ehdotukseen on sisällytetty ennaltaehkäisyperiaate, joka koskee sekä markkinoille saattamista että käytön aikaista turvallisuutta. Pitämällä niin ydinlaitosten kuin muiden käyttäjien painelaitteiden vaatimustaso korkeana voidaan varmistaa painelaitteiden ja laitosten turvallisuustaso sekä pienentää onnettomuusriskiä ja samalla ympäristöonnettomuuksien mahdollisuuksia. Välillisesti voidaan vaikuttaa myös muissa maissa valmistettavien painelaitteiden turvallisuuteen, koska vaatimukset koskevat myös yhteisön markkinoille Euroopan yhteisön ulkopuolelta tulevia painelaitteita.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Turvallisuustekniikan neuvottelukunta ja sitä edeltänyt paineestialautakunta ovat toimineet kauppaja- ja teollisuusministeriön apuna teknistä turvallisuutta koskevien asioiden käsittelyssä ja kehittämisessä. Paineestialautakunta selvitti paineestioita koskevan lainsäädännön muutostarpeita vuosina 1983 ja 1984. Selvitysten perusteella todettiin tarpeelliseksi uudistaa paineestioita koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Uudistusta valmisteltiin vuoteen 1986, jolloin jäätin odottamaan painelaitedirektiivin valmistumista. Kun direktiivin sisältö oli pääpiirteissään hahmottunut, uudistuksen valmistelu jatkui vuodesta 1994 turvallisuustekniikan neuvottelukunnassa ja sen paineestiajaostossa. Neuvottelukunnassa olivat edustettuina kaikki asian kannalta keskeiset viranomaiset sekä teollisuuden, kaupan ja työtekijöiden järjestöt. Ministeriöistä kauppa- ja teollisuusministeriön lisäksi edustettuina olivat sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö ja ympäristöministeriö. Neuvottelukunta sai valmiiksi syyskuussa 1997 ehdotukset painelaitelaiksi ja siihen liittyviksi muiksi säädöksiksi. Ehdotukset viimeisteltiin lausuntokierrokselle virkatyönä kauppa- ja teollisuusministeriössä.

Ehdotus ydinenergialain 60 §:n muuttamiseksi ja 60 a §:n lisäämiseksi lakiin on valmisteltu virkatyönä kauppa- ja teollisuusministeriön energiaosastolla, joka on toiminut yhteistyössä säteilyturvakeskuksen kanssa.

5.2. Lausunnot

Kauppa- ja teollisuusministeriö pyysi joulukuussa 1997 lausunnot ehdotuksista painelaitelaiksi ja siihen liittyviksi muiksi säädöksiksi. Lausuntoja pyydettiin laajasti keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta ja elinkeinoelämän sekä työmarkkinoiden keskusjärjestöiltä ja tarkastusorganisaatioilta.

Lausunnot käsiteltiin turvallisuustekniikan neuvottelukunnan paineestiajaostossa ja muutetut ehdotukset lähetettiin vielä kommentoitaviksi lausunnonantajille kesällä 1998.

Lausunnoissa suhtauduttiin myönteisesti ehdotetun kokonaisuudistuksen periaatteisiin.

Samalla esitettiin lukuisasti huomautuksia laajan aineiston yksityiskohdista. Ehdotuksia muutettiin merkittävästi ensimmäisen lausuntokierroksen seurauksena. Myös toinen lausuntokierros tuotti useita muutoksia ehdotuksiin. Suurin osa annetuista lausunnoista ja kommenteista liittyi painelaitelain nojalla annettaviin alemmanasteisiin säädöksiin. Uudistusta kokonaisuudessaan pidettiin perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena.

Termistä "paineastia" luovuttiin lakiehdotuksessa kokonaan, koska useissa lausunnoissa esitettiin siirtymistä termiin "painelaitte". Oikeusministeriön lausunnon seurauksena siirrettiin lakiehdotukseen alemmanasteisista säädösehdotuksista erinäisiä oikeuksia ja velvoitteita sekä CE-merkintää koskevia säännöksiä. Lisäksi koottiin tarkastuslaitoksia koskevia asioita annettavaksi erillisenä asetuksena. Painelaitelain soveltamisalaa suhteessa vaarallisten aineiden kuljetukseen täsmennettiin yhteistyössä liikenneministeriön kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä ehdotetun lain 11 §:ään lisättiin viittaus työsuojeluviranomaisen suorittamaan valvontaan.

Kauppa- ja teollisuusministeriö pyysi erikseen joulukuussa 1998 lausunnot ehdotetusta ydinennergialain muutoksesta ja siihen liittyvistä ydinennergia-asetuksen muutoksista ydinvoimalaitosyhtiöiltä ja ydinlaitosalalla

toimivilta tarkastusorganisaatioilta. Myös säteilyturvakeskus on antanut ehdotuksista lausuntonsa. Lausunnoissa esitettiin sekä laajennettavaksi että supistettavaksi ydinennergialain nojalla valvottavien painelaitteiden joukkoa. Lisäksi esitettiin tarkastuslaitosten pätevyyttä ja hyväksymistä koskevia muutosehdotuksia, joista osa on otettu ase-tusehdotuksessa huomioon.

Ehdotetuista laeista on tehty ilmoitus komissiolle ja otettu saadut kommentit huomioon.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Ehdotetun painelaitelain nojalla annettavalla kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä sekä tarkastuslaitoksista annettavalla asetuksella voitaisiin panna täytäntöön painelaitedirektiivi. Painelaitedirektiivin säännöksiä on sovellettava 29 päivästä marraskuuta 1999.

Liikenneministeriö valmistelee erikseen alusten ja ilma-alusten painelaitteisiin ja kuljetettaviin painelaitteisiin sekä puolustusministeriö vastaavasti puolustushallinnon painelaitteisiin liittyvät toimialansa säännös-muutokset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Painelaitelaki

1 luku. Soveltamisala

1 §. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala. Laki olisi painelaitteita koskeva yleislaki. Pykälä vastaisi sitä, mikä nykyisessä lainsäädännössä määräytyy soveltamisalueeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin erikseen säädettävällä tavalla tiettyihin erityisalojen painelaitteisiin. Vastaavaa säädetään nykyisin paineastia-asetuksen 1 §:ssä puolustusvoimien käytössä ole-

vista paineastioista sekä paineastia-asetuksen 5 §:ssä valvontaviranomaisista.

Pykälän 3 momentissa rajataan lain soveltaminen vastaamaan nykyistä tilannetta kuljetettavista kaasusäiliöistä ja vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettujen säädösten soveltamisessa. Nykyisin soveltamisesta säädetään paineastia-asetuksen 1 §:n 2 momentissa ja kuljetettavista kaasusäiliöistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 1 momentissa.

2 §. Pykälään sisältyvät viiden keskeisen laissa käytetyn termin määritelmät. *Painelaitteella* tarkoitettaisiin säiliötä, putkistoa ja muuta teknistä kokonaisuutta, jossa on tai johon voi kehittyä ylipainetta. Painelaitedi-

rektiivin mukaisesti määritelmässä mainittaisiin lisäksi, että painelaitteeksi luetaan myös painelaitteen turvallisuuden varmistamiseksi tarkoitetut tekniset kokonaisuudet. Määritelmä täsmentyisi hieman paineastianlain 1 §:n mukaisesta määritelmästä. Painelaitelakia sovellettaisiin siten selkeästi myös varolaitteisiin eli painelaitedirektiivin mukaisesti laitteisiin, joiden tarkoituksena on suojata painelaitteita sallittujen raja-arvojen, kuten paine ja lämpötila, ylitymiseltä. Painelaitteiden osiksi luettaisiin tarvittaessa myös paineenalaisiin osiin kiinnitetyt osat, kuten laipat, yhteydet ja liittimet. Painelaite olisi laissa yleiskäsite, joka kattaa painelaitedirektiivissä ja painesäiliödirektiivissä tarkoitetut painelaitteet ja laitekokonaisuudet. Laissa painelaitteella tarkoitettaisiin myös edellä mainittujen direktiivien soveltamisaloihin kuuluvaa painelaitteita, joihin liittyy paineesta aiheutuvaa vaaraa, vaikka niihin ei sovelleta markkinoille saattamiseen liittyviä säännöksiä. Tyypillisiä painelaitteita ovat energiantuotannossa käytettävät höyrykattilat, lämmityskattilat, kemianteollisuuden paineelliset prosessisäiliöt, painevesisäiliöt, paineilmasäiliöt, kuljetettavat kaasusäiliöt sekä paineputkistot. Nykyiseen tapaan ehdotetaan säädettäväksi lain nojalla annettavilla säädöksillä, että vähemmän vaaralliset painelaitteet voidaan joko kokonaan tai osittain erottaa valvonnan piiristä.

CE-merkinnällä tarkoitettaisiin merkintää, josta säädetään tiettyjen tuotteiden varustamisesta CE-merkinnällä annetussa laissa (1376/1994). Edellytyksenä merkinnän käytölle on, että laite täyttää sitä koskevissa direktiiveissä säädetyt vaatimukset.

Ministeriöllä tarkoitettaisiin kauppa- ja teollisuusministeriötä.

Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin turvatekniikan keskusta. Lisäksi lain 1 §:ssä mainituilla erityisaloilla voitaisiin säätää kuten paineastia-asetuksen 5 §:ssä muista valvontaviranomaisista.

Tarkastuslaitoksella tarkoitettaisiin organisaatiota, jonka pätevyys on selvitetty esimerkiksi mittatekniikan keskuksen lausunnossa ja jolla on ministeriöltä tai turvatekniikan keskukselta saatu oikeus suorittaa ehdotetussa laissa tarkastuslaitokselle säädettyjä tehtäviä. Tarkastuslaitoksia olisi erilaisia ja eri nimisiä niiden tehtävien mukaan. Tehtävät liittyisivät painelaitteiden markkinoille saattamiseen ja painelaitteiden käytön aikaisen turvallisuuden varmistamiseen. Tarkastuslai-

toslaitit ja -tehtävät määriteltäisiin tarkemmin ehdotetun lain nojalla annettavissa säädöksissä.

2 luku. Painelaitteen turvallisuuden varmistaminen

3 §. Pykälä sisältäisi painelaitelain keskeisen aineellisoikeudellisen säännöksen. Painelaiteturvallisuuden saavuttamiseksi pykälässä määriteltäisiin yleisellä tasolla, miten painelaite on rakennettava ja sijoitettava ja miten sitä on hoidettava, käytettävä ja tarkastettava. Pykälän sisältö vastaisi pääpiirteissä paineastianlain 2 §:ää. Lähtökohtana on, että painelaite ei saa vaarantaa kenenkään terveyttä, turvallisuutta eikä omaisuutta. Tässä kohdin pykälä poikkeaa paineastianlain 2 §:stä. Uuden lain tavoite vastaisi painelaitedirektiiviä ja siinä säädettyjä olennaisia turvallisuusvaatimuksia, joissa vahinkojen sijaan käsitellään vaaraa ja sääntelyn päällekkäisyyksien välttämiseksi nimenomaisesti paineesta aiheutuvaa vaaraa. Ympäristövahinkoja ei ole ehdotetussa pykälässä mainittu, ja henkilövahinkojen sijasta käsitellään terveyden ja turvallisuuden vaarantamista. Direktiivistä poiketen ei kuitenkaan mainita erikseen vaaran kohteina kotieläimiä, koska kotieläinten katsotaan kuuluvan omaisuuteen.

4 §. Asetuksella ja ministeriön päätöksellä voitaisiin säätää, miten painelaitteiden 2 luvussa esitettyjen vaatimusten mukaisuus osoitetaan tarkastus-, testaus- ja sertifiointitai vastaavaa toimintaa harjoittavien tarkastuslaitosten varmistustoimenpiteillä tai muilla, esimerkiksi valmistajan omilla toimilla. Säännös on tarpeen painelaitteita koskevien direktiivien panemiseksi täytäntöön sekä painelaitteiden käytön aikaisen turvallisuuden varmistamiseksi. Tarkastuslaitoksen tehtävistä säädettäisiin myös tarkastuslaitoksista annettavalla asetuksella.

Painelaitteista, yksinkertaisista painesäiliöistä ja painelaiteturvallisuudesta annettavilla ministeriön päätöksillä säädettäisiin 2 momentin mukaan painelaitteista, joista 1 momentissa tarkoitettua osoittamista ei tarvita painelaitteeseen liittyvän vaaran vähäisyyden vuoksi.

Ulkomaisen vastaavan tarkastuslaitoksen tekemät toimenpiteet painelaitteiden vaatimustenmukaisuuden osoittamisessa hyväksyttäisiin Euroopan yhteisön säännösten mu-

kaisesti.

5 §. Ministeriö nimeäisi tai tunnustaisi ja valvontaviranomainen hyväksyisi tarkastuslaitokset. Tarkastuslaitoksista annettavalla asetuksella säädettäisiin, että ministeriö nimeäisi tai tunnustaisi ne tarkastuslaitokset, joilla olisi oikeus toimia painelaitteita koskevissa direktiiveissä tarkoitettuina tarkastuslaitoksina. Muihin eli painelaitteiden käyttöön liittyviin tehtäviin tarkastuslaitoksen hyväksyisi paineestialain 8 a lukua vastaavasti turvatekniikan keskus. Tarkastuslaitoksista ja niille asetettavista vaatimuksista säädettäisiin tarkastuslaitoksista annettavalla asetuksella painelaitteita koskevissa direktiiveissä säädettyjen periaatteiden mukaisesti.

Ministeriö valvoisi nimeämiensä ja tunnustamiensa tarkastuslaitosten toimintaa ja varmistaisi määräajoin, että säädetty vaatimukset täyttyvät. Tarvittaessa ministeriö peruuttaisi antamansa tarkastuslaitoksen oikeuden toimia painelaitelaisissa tarkoitetuissa tehtävissä. Turvatekniikan keskus toimisi vastaavasti hyväksymiensä tarkastuslaitosten osalta ja avustaisi ministeriötä tämän nimeämien ja tunnustamien tarkastuslaitosten valvonnassa. Tarkastuslaitoksen nimeämisen, tunnustamisen ja hyväksymisen peruuttamisesta säädettäisiin tarkemmin tarkastuslaitoksista annettavalla asetuksella, jolloin otettaisiin huomioon painelaitedirektiivin 12—14 artiklassa säädetty velvoitteet.

6 §. Pykälän mukaan silloin, kun painelaitteita saatetaan markkinoille, valmistajan tai tämän edustajan olisi voitava osoittaa, että painelaitteet sekä sen suunnittelu ja valmistus täyttävät 3 §:ssä säädetty vaatimukset. Markkinoille saattamisella tarkoitettaisiin direktiivien mukaisesti laitteen saattamista Euroopan talousalueella ensimmäistä kertaa luovutettavaksi tai käytettäväksi.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin tapauksia, joita 1 momentissa esitetyn velvoitteen tulisi koskea direktiivien panemiseksi täytäntöön. Momentti kattaisi myös painelaitteen sellaisen asennuksen ja korjauksen, josta direktiiveissä ei säädetä, sekä sellaisen painelaitteen käyttöönoton, jonka vaatimustenmukaisuutta ei ole osoitettu. Viimeksi mainittu voisi olla uudelleen käyttöön otettava Euroopan talousalueelta peräisin oleva painelaitte, johon ei ole markkinoille saatettaessa tarvinnut vielä soveltaa painelaitedirektiivin mukaisia säännöksiä. Tällöin 1 momentissa tarkoitettu osoitusvelvollisuus olisi painelaitteen käyttöön ottajalla, jollaiseksi

katsottaisiin esimerkiksi myös laitteita vuokralle antava yritys.

Pykälän 3 momentin mukaan ministeriön päätöksellä säädettäisiin 1 momentissa tarkoitettuun, direktiivien mukaiseksi osoittamiseen liittyvästä CE-merkinnästä.

7 §. Pykälässä säädettäisiin, että tiettyjen, ministeriön määrittelemien painelaitteiden sijoitukselle olisi pyydyttävä tarkastus. Määrittely olisi pääosin nykyisen lainsäädännön mukainen, mutta mukaan sisällytettäisiin turvallisuusyistä lisää eräitä painelaitteita, joiden sijoituksesta aiheutuu merkittävää vaaraa, kuten tietyt kuumavesikattilat ja autoklaavit sekä eräät sisätiloihin, yleisötiloihin tai yleisen kulkuväylän välittömään läheisyyteen sijoitettavat painelaitteet.

8 §. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin merkittävää vaaraa aiheuttavat painelaitteet rekisteröitäviksi, ja niille tulisi tehtäväksi määräajoin tarkastuksia käytön aikaisen turvallisuuden varmistamiseksi. Rekisteriä pitäisi turvatekniikan keskus. Turvallisuutta varmistettaisiin myös tarkastuksilla, joita tulisi tarvittaessa tehdä painelaitteen rakenteen tai käyttöolosuhteiden muututtua. Yksityiskohdista säädettäisiin painelaiteturvallisuudesta annettavalla kauppaja teollisuusministeriön päätöksellä. Rekisteröinti- ja tarkastusvelvollisuus rajoineen vastaisivat nykyistä paineestialainsäädäntöä, mutta määräaikaistarkastuksiin voitaisiin säätää ministeriön päätöksellä uusia vaihtoehtoisia menetelytapoja.

9 §. Ministeriön päätöksellä säädettäisiin, kuinka painelaitteen turvallista käyttöä varten tarvittavat laitteet, laitteistot ja laitejärjestelmät on tarkastettava. Laitteiden ja järjestelmien riittävyys ja toimivuus olisi todettava markkinoille saatettaessa sekä määräaikaistarkastuksissa. Tarkastuksissa arvioitaisiin samalla järjestelmien ja niiden laitoskohtaisen toteutuksen asianmukaisuus, jollei se ole jo sisältynyt laitteen markkinoille saattamiseen liittyvään vaatimustenmukaisuuden arviointiin.

10 §. Ehdotetussa laissa korostetaan painelaitteen omistajan ja haltijan vastuuta riittävän painelaiteturvallisuuden saavuttamisessa. Pykälän 1 momentin lauseella luokitellaan omistajan ja haltijan velvollisuuksia. Niissä säilyisi käytön turvallisuutta varmistava velvollisuus nimetä käytön valvoja rekisteröitävälle painelaitteelle. Nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna uutta olisi suuritehoisia kattiloita sisältäville kattilalaitoksille ja maan alle sijoit-

tettaville kattilalaitoksille tehtävä vaaran arviointi ja vaaratilanteisiin varautuminen, joilla varmistettaisiin kattilalaitosten turvallisuutta. Vaaran arvioinnin asianmukaisuus tulisi todettavaksi määräaikaistarkastuksissa.

Pykälän 2 momentissa mainitusta pätevyyden osoittamisesta, pätevyyskirjojen saamisen edellytyksistä ja antamisesta sekä käytön valvojan asiantuntemuksesta ja tehtävistä säädettäisiin kattilalaitosten käytön valvojien pätevyyskirjoista annettavalla asetuksella sekä painelaiteturvallisuudesta annettavalla kauppaja teollisuusministeriön päätöksellä nykyistä paineastioita koskevaa säännöstöä pääosin vastaavasti.

3 luku. Valvonta

11 §. Ehdotetun lain noudattamista valvoisi turvatekniikan keskus. Keskuksella on nykyisten säännösten mukaan toimivalta tehtävään. Turvatekniikan keskukselta annettun lain (1071/1995) 1 §:n mukaan keskuksen tehtävänä on valvoa teknistä turvallisuutta ja luotettavuutta henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen estämiseksi sekä tuotteiden vaatimustenmukaisuutta siten kuin siitä erikseen säädetään. Ehdotetussa pykälässä viitattaisiin kuten paineastialain 3 §:ssä työsuojeluviranomaisen erikseen suorittamaan valvontaan.

12 §. Pykälän 1 momentti vastaa pääosin sisällöltään paineastialain 4 §:n 1 momenttia. Viranomaiselle olisi valvonnan toteuttamiseksi taattava oikeus päästä valvonnan kanalta keskeisiin paikkoihin. Jos elinkeinonharjoittaja estää pääsyn, valvontaviranomainen voisi tarvittaessa saada virka-apua poliisilta ehdotetun lain 13 §:n mukaisesti, mutta ei voisi esimerkiksi toimittaa pakkokeinolaista (450/1987) mukaista kotietsintää tai asettaa uhkasakkoa.

Painelaitteiden valvonnan tehokkuuden varmistamiseksi on tarpeellista taata valvontaviranomaisen mahdollisuudet saada painelaitteita koekappaleiksi ja näytteitä tutkittavakseen. Vastaava säännös on paineastialaisissa, sähköturvallisuuslaissa (410/1996) ja tuoteturvallisuuslaissa (914/1986). Oikeus saada näytteitä tarkoittaisi myös painelaitteen tutkimista esimerkiksi seinämän paksuutta ultraäänellä mittaamalla tai hitsausliitoksia radiografisesti kuvaamalla, jolloin painelaitetta ei tarvitse rikkoa näytteen saamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan näytteet ja koekappaleet korvattaisiin käyvän hinnan mukaan, jollei painelaite osoittaudu vaatimusten vastaiseksi. Valvontaviranomaisen olisi korvattava myös näytteenottoon liittyviä teettämiensä toimenpiteiden kustannuksia. Laitteen käyvällä hinnalla tarkoitettaisiin sitä hintaa, jonka käteisasiakas maksaa laitteesta elinkeinonharjoittajalle. Käypä hinta vaihtelee sen mukaan, hankitaanko testattava laite esimerkiksi tukkumyyjältä tai vähittäismyyjältä. Koekappaleita otettaisiin ensisijaisesti laitteiden valmistajilta, maahantuojilta ja tukkumyyjiltä sekä vasta toissijaisesti vähittäismyyjiltä.

13 §. Pykälä vastaisi paineastialain 8 §:ää. Pykälä antaisi poliisi- ja tulliviranomaiselle toimivaltuudet painelaitelain noudattamisen valvonnassa. Myös poliisilaissa (493/1995) säädetään poliisin antamasta virka-apusta. Poliisilain mukaan poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle ja yksittäiselle virkamiehelle apua, jos siitä erikseen säädetään. Edelleen poliisin on annettava virka-apua myös muulle viranomaiselle laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Valvontaviranomainen voisi saada virka-apua poliisilta kaupan pidettäviin vaatimusten vastaisiin painelaitteisiin kohdistuville pakkokeinojen käytössä. Poliisi voisi antaa tarvittaessa virka-apua myös vaatimusten vastaisten tai vaarallisten painelaitteiden käyttökiellon toimeenpanossa. Tullin tehtävänä olisi antaa virka-apua Euroopan talousalueen ulkopuolelta tapahtuvassa maahan- tuonnissa.

14 §. Painelaiteturvallisuuden valvonta perustuu paljolti valvottavien toimittamiin tietoihin ja ilmoituksiin sekä näiden oikeellisuuden tarkistamiseen pistokokein. Erityisesti markkinavalvonnan ja merkittävää vaaraa aiheuttavien painelaitteiden valvonnan yhteydessä voi myös tulla esiin tarve saada valvontaa varten sellaisia tietoja, joiden toimittamiseen ei yleensä ole velvollisuutta. Tietojensaannin varmistamiseksi viranomaiselle annettaisiin oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja. Velvollisuus luovuttaa tietoja kohdistuisi painelaitteiden ja niiden osien ja materiaalien omistajaan, haltijaan, valmistajaan, asennus- ja korjaustoimintaa harjoittavaan, maahantuojaan, myyjään ja varastoijaan sekä tarkastuslaitokseen. Tietoja tulisi antaa myös onnettomuuksista ja erityisesti sellaisista onnettomuuksista, jotka koskevat valvonnan kohteena olevia painelait-

teita. Lisäksi valvontaviranomaisella olisi pykälän perusteella oikeus saada tulliviranomaiselta tietoja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevista painelaitteista sekä työsuojelu- ja paloviranomaisilta tietoja painelaittevahingoista. Viranomaisten olisi luovutettava tiedot, vaikka ne olisivat salaisia.

15 §. Pykälän 1 momentti vastaisi sisällöltään paineastianlain 4 §:n 2 momenttia. Ehdotettujen valvontakeinojen käyttämisestä päättäisi turvatekniikan keskus. Pykälää sovellettaisiin sekä markkinoille saatettuihin että käyttöön otettuihin painelaitteisiin. Valvontakeinoja voitaisiin kohdistaa jokaiseen tässä ketjussa, esimerkiksi valmistajaan, maahantuojaan, tukkumyyjiin, vähittäismyyjiin, omistajaan ja haltijaan. Markkinavalvonta on keskeinen keino Euroopan yhteisön direktiivien mukaisten painelaitteiden vaatimustenmukaisuuden valvonnassa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa mainittu oikeus tilapäisesti tai pysyvästi kieltää painelaitteen valmistus ja markkinointi vastaa tuoteturvallisuuslain 12 §:ssä viranomaisille säädettyjä oikeuksia. Tilapäistä kieltä voitaisiin käyttää silloin, kun painelaite tai sen sijoitus tai käyttö saadaan muutoksilla vaatimustenmukaiseksi. Kielto on pysyvä, jos painelaitteessa olevaa puutetta ei voida korjata tai sitä ei haluta korjata.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla voitaisiin vaatia sellaisten muutosten tekemistä painelaitteeseen tai sen valmistukseen, että painelaitteesta tulee vaatimustenmukainen. Euroopan talousalueella tuotteiden vapaa liikkuvuus koskee vain niiden markkinoille tuloa. Jos myynissä tavataan vaatimusten vastainen painelaite, voitaisiin kuitenkin edellyttää tarkastusta tai vaatimustenmukaisuuden osoittamista painelaitteen markkinoinnin jatkamisen ehtona. Muutoksia ja vaatimusten täyttymisen osoittamista voitaisiin vaatia myös painelaitteen sijoitukseen ja käyttöön.

Jos 1 momentin 1 ja 2 kohdassa ehdotettuja rajoituksia ja muutoksia ei pidetä riittävinä, valvontaviranomainen voisi 3 kohdan nojalla määrätä myyjän, valmistajan, maahantuojan, omistajan tai haltijan hallussa olevan painelaitteen muutettavaksi paineelliseen käyttöön soveltumattomaksi. Jos painelaitteen muuttamista ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, voitaisiin määrätä, miten painelaitteen suhteen on muuten meneteltävä. Ehdotettu säännös vastaa tuoteturvallisuuslain 13 §:ää.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaan otettavaksi ehdotettu säännös oikeudesta vaatia painelaitteen valmistaja, maahantuoja tai myyjä julkisesti ilmoittamaan painelaitteeseen liittyvästä vaarasta vastaa tuoteturvallisuuslain 14 §:ää. Jos elinkeinonharjoittaja vastustaa ilmoittamista ja tiedottamista on hoidettava nopeasti, valvontaviranomainen voisi elinkeinonharjoittajan kustannuksella itse ilmoittaa painelaitteeseen liittyvästä vaarasta.

Jos valvontaviranomainen joutuu soveltamaan jotain ehdotetun pykälän 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettua kieltä vai vaatimusta, elinkeinonharjoittaja voitaisiin velvoittaa momentin 5 kohdan mukaisesti korvaamaan myös testauksesta ja tutkimuksesta aiheutuneet kustannukset. Tällä tavoin toiminnasta aiheutuvat kustannukset voidaan kohdistaa niiden aiheuttajaan eli ensisijaisesti laitteen suomalaisen valmistajaan tai sellaiseen maahantuojaan, joka tuo laitteen Suomen markkinoille. Muita, esimerkiksi vähittäismyyjiä, olisi kohtuutonta asettaa vastuuseen näistä kuluista.

Markkinavalvonnan pakkokeinoja olisi voitava käyttää myös Suomessa valmistettuihin, muualle Euroopan talousalueelle vietäviin painelaitteisiin.

16 §. Ehdotetun pykälän säännöksiin pantaisiin täytäntöön painelaitedirektiivin 8 artiklan mukainen suojalauseke toimenpiteistä, joihin valvontaviranomaisen on ryhdyttävä todettuaan, että CE-merkinnällä varustettu painelaite saattaa vaarantaa ihmisten turvallisuutta tai aiheuttaa vaaraa omaisuudelle. Sama suojalauseke sisältyy myös painesäiliödirektiiviin.

17 §. Pykälän säännöksiin pantaisiin täytäntöön painelaitedirektiivin 16 artiklan mukainen säännös perusteettomasti kiinnitetystä CE-merkinnästä. Sama säännös sisältyy myös painesäiliödirektiiviin.

18 §. Pykälän mukaan valvontaviranomainen voisi määrätä painelaitteen käytön valvoja vaihdettavaksi, jos tämä osoittautuu sopimattomaksi tehtävänsä. Valvontaviranomaisen olisi kuitenkin ennen määräyksen antamista annettava käytön valvojalle sekä omistajalle tai haltijalle tilaisuus tulla kuulluksi.

19 §. Pykälä vastaisi pääosin paineastianasetuksen 29 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan painelaitteen omistajan tai haltijan olisi viipymättä ilmoitettava valvontaviranomaiselle painelaitteen vaurioitumisesta tai paineen äkillisestä purkautumisesta, jos niistä

on seurauksena henkilövahinko tai merkittävä omaisuusvahinko. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myös painelaitteen valmistajaa, jos vaurioituminen tapahtuu painelaitteen valmistukseen liittyvän testauksen, esimerkiksi painekokeen, aikana.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen olisi tutkittava vahinkoon johtanut tapahtuma katsottuaan sen onnettomuuden selvittämisen tai onnettomuuksien ehkäisyn kannalta tarpeelliseksi. Painelaitteen omistajan tai haltijan olisi avustettava viranomaisia tapahtumaa koskeissa tutkimuksissa.

4 luku. Pakkokeinot ja seuraamukset

20 §. Painelaiteturvallisuuteen liittyvät puutteet voivat aiheuttaa välitöntä terveyteen, turvallisuuteen tai omaisuuteen kohdistuvaa vaaraa, minkä vuoksi puutteiden korjaaminen nopeasti on tärkeää. Tästä syystä valvontaviranomaisen antamien kieltojen ja määräysten tehostamiseksi on tarpeen olla mahdollisuus uhkasakon tai teettämisuhan asettamiseen. Näistä olisi voimassa, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Teettämisen suoritettua toimenpiteen kustannukset maksettaisiin ennakoon valtion varoista, mutta ne voitaisiin periä laiminlyöjältä ilman tuomiota tai päätöstä. Pykälä vastaisi paineestialain 10 §:ää.

21 §. Pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi painelaitelain 3, 4 ja 6—10 §:n ja 19 §:n 1 momentin rikkominen sekä 15—18 §:n nojalla annettujen kieltojen tai määräysten rikkominen. Enimmäisrangaistus olisi sakkoa, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Paineestialaissa ei enää säädettäisi seuraamukseksi vankeusrangaistusta, koska tarvittaessa vankeutta voidaan tuomita rikoslain (39/1889) tai työturvallisuuslain (299/1958) nojalla. Oikeuskäytännössä ei tietyvästi ole vankeusrangaistusta paineestialain nojalla tuomittu. Sakkorangaistus on osoittautunut riittävän tehokkaaksi. Lisäksi viranomaisen käytettävissä ovat hallinnolliset toimenpiteet. Todellisia tilanteita, joihin tarvittaisiin vankeusrangaistusta, ei esiintyne käytännössä.

Pykälän 2 momentin nojalla rangaistukseen ei voitaisi tuomita samasta teosta sitä, joka rikkoo uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta.

22 §. Valtiolle voitaisiin tuomita menete-

tyksi 21 §:n 1 momentissa tarkoitetulla toiminnalla saatu taloudellinen hyöty. Menetely olisi sama kuin rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetty. Vastaavasti 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun toiminnan kohteena ollut esine olisi tuomittava valtiolle menetetyksi, jos menettämisestä on pidettävä tarpeellisenä esineen hengelle, terveydelle tai omaisuudelle vaarallisten ominaisuuksien vuoksi. Muilta osin omaisuuden menettämiseen sovellettaisiin rikoslain 46 luvun 9—12 §:ää.

5 luku. Erinäiset säännökset

23 §. Paineelaiteturvallisuuteen tähtäävä yhteistyö edellyttää, että valvontaviranomainen voi luovuttaa tietoja tietojen luovutusta koskevien salassapitosäännösten estämättä muille viranomaisille sekä tarkastustoimintaa harjoittaville koti- ja ulkomaisille tarkastuslaitoksille, kansainvälisille järjestöille ja yhteistyöhön osallistuville valtioille ja näiden valvontaviranomaisille. Tämä on tarpeellista esimerkiksi painelaitteita koskevien direktiivien mukaisten tarkastuslaitosten yhteistoiminnan kannalta ja Euroopan yhteisöjen komission mahdollisesti pyytämien tietojen toimittamiseksi. Oikeusturvan varmistamiseksi tietoja tulisi voida luovuttaa myös muutoksenhakuviranomaisille.

24 §. Kauppa- ja teollisuusministeriön ja turvatekniikan keskuksen hallintopäätöksiin haettaisiin muutosta hallintolainkäyttölain mukaisesti. Kun muutosta on haettu, valitusviranomainen voi kieltää päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi taikka antaa muun täytäntöönpanoa koskevan määräyksen. Tarkastuslaitoksen osalta asiasta säädettäisiin tarkastuslaitoksista annettavalla asetuksella.

25 §. Pykälään sisältyisi lain täytäntöönpanemiseksi ja soveltamiseksi tarvittavien asetusten, ministeriön päätösten sekä valvontaviranomaisen ohjeiden antamista koskeva valtuutus.

6 luku. Voimaantulo

26 §. Ehdotetun lain voimaantulon ajankohta vastaisi painelaitedirektiivissä säädettyä määräaikaa, josta alkaen jäsenvaltioiden on sovellettava direktiivin noudattamisen edellyttämiä säännöksiä.

Pykälän 2 momentin nojalla voitaisiin ennen ehdotetun lain voimaantuloa antaa asetukset kattilalaitosten käytön valvojien pätevyyskirjoista ja laissa tarkoitetuista tarkastuslaitoksista sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksinä tarkemmat säännökset yksinkertaisista painesäiliöistä, painelaitteista sekä painelaiteturvallisuudesta. Edelleen ministeriö voisi 2 momentin nojalla ennen lain voimaantuloa ilmoittaa Euroopan yhteisöjen komissiolle direktiivien mukaisiin tehtäviin nimeämiään tarkastuslaitoksia ja turvatekniikan keskus hyväksyä tarkastuslaitoksia ehdotetussa laissa tarkoitettuihin tehtäviin. Tämä olisi tarpeellista direktiivien mukaisen järjestelmän voimaan saattamiseksi ja tarkastuspalvelujen aikaansaamiseksi.

27 §. Ehdotetulla lailla kumottaisiin paineastialaki ja samalla kaikki sen nojalla annetut paineastioita koskevat säädökset. Paineastialain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (263/1953) nojalla annettu aerosoliasetus (1433/1993) jätettäisiin kuitenkin voimaan. Lainsäädännössä olevat viitaukset paineastialakiin olisi tulkittava viitauksiksi painelaitelakiin.

Painelaitedirektiivin 20 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on 29 päivään toukokuuta 2002 sallittava sellaisten painelaitteiden ja laitekokonaisuuksien markkinoille saattaminen, jotka ovat direktiivin täytäntöönpanopäivänä jäsenvaltion alueella voimassa olevien määräysten mukaisia. Pykälän 3 momentin mukaan painelaitedirektiivin 20 artiklan mukaisesti paineastialain ja sen nojalla annettujen säädösten paineastioiden suunnittelua, valmistusta ja käyttöönottoa sekä niihin liittyvää tarkastusta ja tarkastuslaitosta koskevia säännöksiä voitaisiinkin soveltaa mainittuun päivään. Momentin nojalla turvatekniikan keskus voisi edelleen hyväksyä tarkastuslaitoksia direktiivissä säädetyllä siirtymäkaudella sovellettavien kumottujen määräysten mukaisiin tehtäviin. Siirtymäkauden aikana momentin nojalla voitaisiin myös tarvittavilta osin soveltaa vastaavia kuljetettavia kaasusäiliöitä koskevia säännöksiä kunnes kuljetettavia painelaitteita ja vaarallisten aineiden kuljetusta koskevat säädökset ovat riittävän kattavat. Painelaitedirektiiviin liittyvästä paineastioiden yleisiä säännöksiä sekä paineastioiden tarkastusmenetelmiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 76/767/ETY 22 artiklan soveltamisajan päättymisestä säädettäisiin 3 momenttiin liittyvänä poikkeuk-

sena.

28 §. Paineastialain nojalla on myönnetty ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvia valvontaviranomaisen poikkeuslupia, erivapauksia, hyväksyntöjä ja pätevyyden toteamisia sekä annettu tarkastuslaitoksen ja ilmoitetun tarkastuslaitoksen todistuksia ja vastaavia tarkastusasiakirjoja. Toiminnan jatkuvuuden kannalta olisi tarpeen säätää lupien, poikkeuslupien ja erivapauksien sekä pätevyyden toteamisten, hyväksyntöjen ja todistusten olevan voimassa edelleen. Myös turvatekniikan keskuksen tarkastuslaitoksista antamat hyväksymispäätökset olisivat voimassa, jollei niiden voimassaoloaikaa ole rajoitettu tai rajoiteta. Paineastialain nojalla annettuja tarkastuslaitoshyväksymisiä tarvitaan painelaitedirektiiviin liittyvän siirtymäkauden aikaisiin tarkastuslaitostehtäviin. Lisäksi tarkastuslaitoksista annettavalla asetuksella varmistettaisiin palvelujen saatavuutta säätämällä siirtymäaikaa tarkastuslaitoksille muihin kuin painelaitteita koskeviin direktiiveihin liittyviin tehtäviin tarvittavan hyväksymisen hakemiseksi.

29 §. Pykälässä säädettäisiin ennen lain voimaantuloa käyttöön hyväksyttyjen painelaitteiden käytön sallimisesta edelleen sekä valvontaviranomaisen oikeudesta rajoittaa tarvittaessa käyttöä.

1.2. Ydinenergi laki

60 §. Ydinlaitosten painelaitteisiin sovelletaan ydinenergi lakia. Tarkoituksena on, että ydinlaitosten painelaitteita valvottaisiin edelleenkin ydinenergi lain nojalla asetettavien erityisvaatimusten mukaan. Poikkeus tähän pääsääntöön on pykälän 3 momentissa.

Ydinenergian käyttö asettaa tiettyjä erityisvaatimuksia kaikille painelaitteille. Jos erityisvaatimuksia joudutaan asettamaan, ne voivat koskea sekä itse painelaitetta että sen käyttämistä ydinlaitoksessa. Erityisvaatimukset voivat koskea painelaitteiden käyttöpaikkaa tai -olosuhteita tai varojärjestelyä. Ydinenergian käyttöön liittyvät erityisvaatimukset voidaan asettaa vain ydinenergi lain nojalla. Kuljetettavista painelaitteista säädetään edelleen erikseen ydinenergi lain 61 §:ssä.

Erityisesti ydinlaitoksiin suunniteltuihin painelaitteisiin, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön, ei sovelleta painelaitteita koskevaa lainsäädäntöä. Nämä

ovat painelaitteita, joihin painelaitedirektiivin 1 artiklan 3.8 kohdan mukaan direktiiviä ei sovelleta. Käytännössä ne ovat painelaitteita, jotka on luokiteltu ydinvoimalaitosten turvallisuutta koskevista yleisistä määräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen 21 §:n mukaisella tavalla.

Ydinlaitosten ydinturvallisuuteen vaikuttamattomat painelaitteet eli muut kuin 2 momentissa tarkoitettut painelaitteet kuuluvat painelaitteita koskevan lainsäädännön soveltamisalaan siltä osin kuin ne eivät vaadi ydinturvallisuusteknisten erityisvaatimusten asettamista. Ydinlaitosten turvallisuus ei edellytä näiden painelaitteiden osalta suunnittelulle, valmistukselle ja markkinoille saattamiselle asetettavia erityisvaatimuksia. Markkinoille saattaminen käsittää kaikki ne toimet, jotka liittyvät laitteiden valmistukseen, kauppaan ja niihin liittyvään viranomaisvalvontaan sekä laitteiden markkinoille hyväksymiseen liittyviin tarkastuslaitoksiin.

Ydinenergiain lain nojalla annetaan kuitenkin näidenkin painelaitteiden käyttöä, sijoitusta ja muita ydinturvallisuuteen vaikuttavia sekä valvontaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

60 a §. Ydinlaitosten painelaitteiden valvontaviranomainen olisi säteilyturvakeskus. Säteilyturvakeskus tulisi edelleen vastamaan ydinlaitosten painelaitteiden viranomaisvalvonnasta kokonaisuutena sekä myös omakohtaisesti suorittamaan ydinenergian käytön turvallisuuden kannalta tärkeiden toimintojen, rakenteiden ja laitteiden valvontaan kuuluvia tarkastuksia. Säteilyturvakeskukselle kuuluu myös ydinturvallisuuden kannalta merkittävien painelaitteiden valmistajan hyväksyminen sekä riippumattoman tarkastus- ja testauslaitoksen hyväksyminen suorittamaan määriteltäviä tarkastuksia ja testauksia ydinlaitosten painelaitteille siltä osin kuin nämä laitteet ja tehtävät eivät kuulu ehdotetun painelaitelain soveltamisalaan. Käytännössä riippumattomuutta tulisi arvioimaan asiaa koskevien yleisten standardien perusteella.

Hyväksymispäätöstä voidaan muuttaa ydinenergian turvallisen käytön takaamiseksi, ja hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos tarkastus- tai testauslaitoksen toiminta ei täytä säädettyjä tai luvassa määriteltäviä ehtoja tai ydinenergian turvallinen käyttö tai muu turvallisuuteen liittyvä painava syy vaatii hyväksymisen peruuttamista. Peruuttamispäätöstä tehtäessä asianomaista on kuultava hal-

lintomenettelylaissa (598/1982) säädetyllä tavalla.

Voimaantulosäännökset. Tarkoituksena on, että ennen lain voimaantuloa markkinoille laskettuja ja käytössä olevia painelaitteita voi käyttää edelleen, jos ne täyttävät muutoin ydinenergiain lain säädetty turvallisuusvaatimukset. Ydinenergian turvallisen käytön takaamiseksi viranomaisilla on kuitenkin oikeus kieltää myös lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukaisten painelaitteiden käyttö, vaikka kyseiset painelaitteet täyttäisivätkin lain voimaan tullessa voimassa olleet vaatimukset ja niitä saataisiin muutoin siirtymäsäännösten mukaan käyttää tai sijoittaa. Myös ydinenergiain lain nojalla hyväksytyt tarkastuslaitokset voisivat edelleen jatkaa toimintaansa.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotetun painelaitelain 4 §:n 1 momentin sekä 5 §:n ja 25 §:n 1 momentin nojalla on tarkoitus antaa asetus painelaitelaisissa tarkoitetuista tarkastuslaitoksista. Tarkastuslaitokset määriteltäisiin erikseen Euroopan yhteisön direktiivien mukaisiin tehtäviin ja erikseen muihin painelaitelaisissa tarkoitettuihin tehtäviin. Asetus olisi osa painelaitteita koskevien direktiivien täytäntöönpanoa. Direktiiveissä säädettyjä tarkastuslaitosvaihtoehtoja ja periaatteita sovellettaisiin mahdollisuuksien mukaan myös muita kuin direktiivien mukaisia tehtäviä hoitaviin tarkastuslaitoksiin. Asetuksella säädettäisiin tarkastuslaitosten nimeämisessä, tunnustamisessa ja hyväksymisessä sovellettavat menettelyt ja vaatimukset sekä toimintaan liittyviä rajoituksia ja velvoitteita tarkastuslaitoksille, valvontaviranomaisille ja ministeriölle.

Ehdotetun painelaitelain 10 §:n 2 momentin nojalla annettaisiin asetus kattilalaitosten käytön valvojen pätevyyskirjoista. Asetus korvaisi paineastialain nojalla annetun samannimisen asetuksen ja olisi sen kanssa sisällöltään samankaltainen. Tutkintoja ja koulutusta koskevat säännökset muutettaisiin opetusministeriön uuden järjestelmän mukaisiksi. Asetukseen otettaisiin koulutuksen määritelmä samalla periaatteella kuin aluksen miehityksestä, laivaväen pätevydestä ja vahdinpidosta annetussa asetuksessa (1256/2997). Asetukseen otettaisiin myös säännös mahdollisuudesta hyväksyä muissa Euroopan talousalueeseen kuuluvissa valti-

oissa hyväksyttyjä pätevyyskirjoja.

Kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiä valmistellaan painelaitteista, yksinkertaisista painesäiliöistä ja painelaiteturvallisuudesta. Painelaiteturvallisuudesta annettava päätös koskisi pääasiassa painelaitteiden käyttöä ja siihen liittyvää tarkastusta. Painelaitteista ja yksinkertaista painesäiliöistä annettavat päätökset koskisivat kyseisten painelaitteiden markkinoille saattamista.

Painelaitteista ja yksinkertaisista painesäiliöistä annettavissa päätöksissä on tarkoitus säätää ehdotetun painelaitelain 2 luvussa tarkoitettuista tarkastuksista ja muista menettelyistä painelaitteita markkinoille saatettaessa. Painelaitteita koskevalla päätöksellä pantaisiin täytäntöön painelaitedirektiivi liitteineen lukuun ottamatta lailla ja tarkastuslaitosasetuksella täytäntöön pantavia direktiivin osuuksia. Yksinkertaisia painesäiliöitä koskevalla päätöksellä pantaisiin täytäntöön painesäiliödirektiivi, joka on nykyisin pantuna täytäntöön paineastia-asetuksella ja yksinkertaisista painesäiliöistä annetulla ministeriön päätöksellä.

Painelaiteturvallisuutta koskevalla päätöksellä on tarkoitus säätää ehdotetun painelaitelain 2 luvussa tarkoitettua käytön aikaisesta turvallisuudesta niin, että sääntely kattaa rekisteröinnin ja rekisteröintirajat, sijoituksen ja sijoitussuunnitelman tarkastuksen, määräaikaistarkastukset ja niitä korvaavat menettelyt, muutostarkastukset, vaaran arvioinnin ja hallinnan, omistajan ja haltijan velvollisuudet sekä painelaitteen käytön ja käytön valvonnan. Lisäksi päätöksellä säädettäisiin painelaitteen asennus-, korjaus- ja muutostöistä, kuljetettavista painelaitteista, siirtoputkistoista ja tarkastuslaitoksista siltä osin kuin niihin ei sovelleta annettavia muita säännöksiä.

Ydinenergialakiin ehdotetut muutokset edellyttävät muutoksia ydinenergia-asetukseen. Ydinenergia-asetuksella on tarkoitus säätää painelaitelain soveltamisalaan kuulumattomien ydinlaitosten painelaitteiden valvonnasta, valmistajaa, tarkastuslaitosta ja testauslaitosta koskevista vaatimuksista sekä muista ydinlaitoksissa oleville painelaitteille asetettavista vaatimuksista.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 29 päivänä marraskuuta 1999.

4. Säättämisjärjestys

Tarkastuslaitoksista ja kattilalaitosten käytön valvojen pätevyyskirjoista ehdotetaan nykyisen paineastialainsäädännön mukaisesti säädettäväksi asetuksella. CE-merkintää koskevia asioita ehdotetaan oikeusministeriön lausunnon mukaisesti siirrettäväksi lakiin nykyiseltä ministeriön päätöstopolta. Ehdotetun painelaitelain sisältöä ja delegointisäännöksiä on myös täsmennetty paineastialakiin verrattuna. Tavoitteena on, että yksityisten luonnollisten tai oikeushenkilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva sääntely olisi riittävästi laintasoista siten, että tarvittavat muut säädökset voitaisiin antaa suoraan lain nojalla ministeriön päätöksinä. Ministeriön päätökset rajattaisiin selkeiksi kokonaisuuksiksi, joista yksi sisältäisi painesäiliödirektiivin, toinen painelaitedirektiivin ja kolmas niiden soveltamisaloihin kuulumattomaan sääntelyyn.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Painelaitelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tätä lakia sovelletaan painelaitteisiin.

Tätä lakia sovelletaan siten kuin erikseen säädetään:

- 1) ydinlaitosten painelaitteisiin;
- 2) puolustushallinnon toimialan painelaitteisiin;
- 3) alusten painelaitteisiin;
- 4) ilma-aluksiin ja niiden käyttölaitteistoihin kuuluviin painelaitteisiin.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994) tarkoitettuihin paineellisiin astioihin ja säiliöihin tätä lakia sovelletaan vain niiden sijoituksessa ja käytössä.

2 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *painelaitteella* säiliötä, putkistoa ja muuta teknistä kokonaisuutta, jossa on tai johon voi kehittyä ylipainetta, sekä painelaitteen suojaamiseksi tarkoitettuja teknisiä kokonaisuuksia;
- 2) *CE-merkinnällä* merkintää, josta säädetään tiettyjen tuotteiden varustamisesta CE-merkinnällä annetussa laissa (1376/1994);
- 3) *ministeriöllä* sitä ministeriötä, jonka toimialaan asia valtioneuvoston ohjesäännön (1522/1995) mukaan kuuluu;
- 4) *valvontaviranomaisella* turvatekniikan keskusta;
- 5) *tarkastuslaitoksella* organisaatiota, joka on todettu päteväksi ja jolla on oikeus suorittaa tässä laissa tarkastuslaitokselle säädettyjä tehtäviä.

2 luku

Painelaitteen turvallisuuden varmistaminen

3 §

Painelaite on rakennettava ja sijoitettava ja sitä hoidettava, käytettävä ja tarkastettava niin, ettei se vaaranna kenenkään terveyttä, turvallisuutta tai omaisuutta.

4 §

Painelaitteelle 3 §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisuus osoitetaan tarkastuslaitosten tekemillä tarkastuksilla taikka muilla menettelyillä siten kuin asetuksella ja ministeriön päätöksellä tarkemmin säädetään.

Ministeriön päätöksellä voidaan säätää painelaitteista, joista ei edellytetä 1 momentissa säädettyä vaatimustenmukaisuuden osoittamista paineeseen liittyvän vaaran vähäisyyden vuoksi.

Ulkomaisen tarkastuslaitoksen toimenpiteet vaatimustenmukaisuuden osoittamisessa hyväksytään, jos Euroopan yhteisön säädöksissä niin edellytetään.

5 §

Tarkastuslaitokset nimeää tai tunnustaa ministeriö tai hyväksyy valvontaviranomainen siten kuin asetuksella säädetään. Tarkastuslaitosten on täytettävä asetuksella säädetty vaatimukset ja osoitettava vaatimusten täyttyminen.

Valvontaviranomainen valvoo hyväksymiensä tarkastuslaitosten toimintaa sekä varmistaa määräajoin, että säädetty vaatimukset täyttyvät. Ministeriö valvoo vastaavasti nimeämiensä ja tunnustamiensa tarkastuslaitosten toimintaa valvontaviranomaisen avustuksella. Jos tarkastuslaitos ei täytä säädetty-

ja vaatimuksia tai toimii säännösten vastaisesti, ministeriön tai valvontaviranomaisen on peruutettava antamansa nimeäminen, tunnustaminen tai hyväksyminen.

6 §

Sen, joka saattaa markkinoille painelaitteen, on voitava osoittaa, että painelaite sekä sen suunnittelu ja valmistus täyttävät 3 §:ssä säädetyt vaatimukset.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös sitä, joka:

1) vie maasta painelaitteen, jos Euroopan yhteisön säädöksissä edellytetään maastaviejältä 1 momentissa tarkoitettua osoitusta;

2) valmistaa painelaitteen omaan käyttöön-
sä tai toiselle luovutettavaksi;

3) asentaa tai korjaa painelaitteen;

4) aikoo ottaa käyttöön painelaitteen, jonka vaatimustenmukaisuutta ei ole osoitettu.

Ministeriön päätöksellä voidaan säätää 1 momentissa tarkoitettuun osoittamiseen liittyvästä CE-merkinnästä.

7 §

Ministeriön päätöksellä voidaan säätää, että tiettyjen painelaitteiden sijoitukselle on pyydettävä tarkastus.

8 §

Painelaite, joka voi aiheuttaa merkittävää vaaraa, on rekisteröitävä siten kuin ministeriön päätöksellä säädetään.

Rekisteröitävälle painelaitteelle on tehtävä määrätyin aikavälein tarkastus (*määräaikaistarkastus*) sekä tarvittaessa muutostarkastus sen varmistamiseksi, että painelaite ei asianmukaisesti käytettynä vaarana kenenkään terveyttä, turvallisuutta tai omaisuutta. Ministeriön päätöksellä voidaan säätää, että tarkastuksia on tehtävä myös muille kuin rekisteröitäville painelaitteille.

Ministeriön päätöksellä voidaan lisäksi säätää tietojen toimittamisesta rekisteriin valvontaa varten sekä määräaikaistarkastuksia korvaavista toimenpiteistä.

9 §

Painelaitteen turvallista käyttöä varten tarvittavat laitteet, laitteistot ja laitejärjestelmät on tarkastettava siten kuin ministeriön päätöksellä säädetään.

10 §

Painelaitteen omistajan ja haltijan on:

1) huolehdittava siitä, että painelaite sijoitetaan sekä sitä käytetään, tarkastetaan ja

valvotaan säädösten mukaisesti;

2) huolehdittava tarvittaessa vaaran arvioinnilla ja vaaratilanteisiin varautumalla siitä, että painelaite on turvallinen käyttöönoton jälkeen;

3) nimettävä rekisteröitävän painelaitteen käytön valvojaksi henkilö, jolla on tehtävään vaadittu pätevyys ja riittäväksi katsottava painelaitteen rakennetta, käyttöä ja kunnossapitoa koskeva asiantuntemus;

4) huolehdittava siitä, että käytön valvojalle annetaan mahdollisuus hoitaa ja käyttää painelaitetta niin, ettei siitä aiheudu vaaraa ihmisille tai omaisuudelle;

5) huolehdittava rekisteröitävään painelaitteeseen liittyvästä tietojen antamisesta valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu pätevyys on osoitettava pätevyyskirjalla tai muilla asiakirjoilla siten kuin ministeriön päätöksellä säädetään. Pätevyyskirjojen myöntämisestä ja myöntämisen edellytyksistä säädetään tarvittaessa erikseen asetuksella. Käytön valvojan tehtävistä voidaan säätää tarkemmin ministeriön päätöksellä.

3 luku

Valvonta

11 §

Tämän lain noudattamista valvoo valvontaviranomainen. Työntekijäin suojelua koskasta valvonnasta säädetään erikseen.

12 §

Valvontaviranomaisella on tämän lain noudattamisen valvomiseksi oikeus:

1) päästä painelaitteiden sekä niiden osien ja materiaalien valmistus-, varastointi-, myynti-, asennus-, korjaus-, käyttö- ja tarkastuspaikkoihin;

2) saada tarpeellisia näytteitä ja koekappaleita painelaitteiden sekä niiden osien ja materiaalien omistajalta, haltijalta, valmistajalta, asennus- ja korjaustoimintaa harjoittavalta, maahantuojalta, myyjältä ja varastojalta sekä tarkastuslaitokselta.

Valvontaviranomaisen on korvattava 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut näytteet ja koekappaleet käyvän hinnan mukaan, jollei havaita, että painelaite on tämän lain vastainen.

13 §

Poliisin tulee tarvittaessa antaa virka-apua valvontaviranomaiselle tämän lain noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöön panemiseksi. Sama koskee tulliviranomaista, jos painelaite tuodaan maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta.

14 §

Valvontaviranomaisella on tietojen luovutusta koskevien salassapitosäännösten estämättä tämän lain noudattamisen valvomiseksi oikeus saada:

1) tulliviranomaiselta maahantuonnissa Euroopan talousalueen ulkopuolelta painelaitteen maahantuojan nimi sekä painelaitteiden tyyppiä, määrää ja tuontiajankohtaa koskevia tietoja;

2) työsuojeluviranomaisilta ja paloviranomaisilta painelaitevahinkoja koskevia tietoja;

3) tietoja painelaitteiden sekä niiden osien ja materiaalien omistajalta, haltijalta, valmistajalta, asennus- ja korjaustoimintaa harjoittavalta, maahantuojalta, myyjältä ja varastojalta sekä tarkastuslaitokselta.

15 §

Jos valvonnassa todetaan, ettei painelaite taikka sen sijoitus tai käyttö täytä 3 §:ssä säädettyjä vaatimuksia, valvontaviranomaisella on oikeus:

1) kieltää tilapäisesti tai pysyvästi sellaisen painelaitteen valmistus, pitäminen kaupan, myynti ja muu luovuttaminen sekä käyttö;

2) vaatia sellaisten muutosten tekemistä painelaitteeseen tai sen valmistukseen, sijoitukseen tai käyttöön, että vaatimukset täyttyvät, sekä vaatia täyttymisen osoittamista;

3) määrätä, jos 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja kieltoja ja muutoksia ei voida pitää riittävinä, painelaite muutettavaksi paineenalaiseen käyttöön soveltumattomaksi tai, jos tätä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, määrätä miten painelaitteen suhteen on muuten meneteltävä;

4) velvoittaa painelaitteen valmistaja, maahantuoja tai myyjä julkisesti ilmoittamaan painelaitteeseen liittyvästä vaarasta sekä itse antaa tällainen ilmoitus valmistajan, maahantuojan tai myyjän kustannuksella;

5) velvoittaa toiminnanharjoittaja korvaamaan testauksesta ja tutkimuksesta aiheutuneet kulut, jos valvontaviranomainen käyttää jotakin 1—4 kohdassa tarkoitettua oikeutta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee

myös maasta vietäviä painelaitteita, jos Euroopan yhteisön säädöksissä niin edellytetään.

16 §

Jos valvontaviranomainen toteaa, että suunniteltuun tarkoitukseen käytettävä, CE-merkinnällä varustettu painelaite saattaa vaarantaa ihmisten turvallisuutta tai aiheuttaa vaaraa omaisuudelle, valvontaviranomaisen on ryhdyttävä tarvittaviin 14 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin tällaisten painelaitteiden poistamiseksi markkinoilta, niiden markkinoille saattamisen ja käyttöönoton kieltämiseksi tai niiden vapaan liikkuvuuden rajoittamiseksi. Valvontaviranomaisen on ilmoitettava viipymättä toimenpiteensä ja niiden perustelut Euroopan yhteisöjen komissiolle.

Jos CE-merkinnällä varustettu painelaite ei ole vaatimusten mukainen, valvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin CE-merkinnän tehnyttä vastaan sekä ilmoitettava toimenpiteistään Euroopan yhteisöjen komissiolle ja muille Euroopan talousalueeseen kuuluville valtioille.

17 §

Jos CE-merkintä on kiinnitetty perusteettomasti, painelaitteen valmistaja tai tämän Euroopan talousalueelle sijoittautunut edustaja on velvollinen saattamaan painelaitteen merkintää koskevien säännösten mukaiseksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta ei noudateta, valvontaviranomaisen on ryhdyttävä tarvittaviin 16 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

18 §

Jos valvontaviranomainen toteaa käytön valvojan sopimattomaksi tehtävänsä, valvontaviranomainen voi määrätä painelaitteen omistajan tai haltijan nimeämään uuden käytön valvojan. Ennen määräyksen antamista valvontaviranomaisen on varattava käytön valvojalle sekä omistajalle tai haltijalle tilaisuus tulla kuulluksi.

19 §

Jos painelaitteen vaurioitumisesta tai paineen äkillisestä purkautumisesta aiheutuu henkilövahinko tai merkittävä omaisuusvahinko, painelaitteen omistajan tai haltijan on viipymättä ilmoitettava tapahtumasta valvontaviranomaiselle. Jos painelaite vaurioituu laitteen valmistukseen liittyvän tes-

tauksen aikana, ilmoitusvelvollisuus on painelaitteen valmistajalla.

Valvontaviranomaisen on tutkittava vahinkoon johtanut tapahtuma, jos valvontaviranomainen arvioi sen onnettomuuden syyn selvittämisen tai onnettomuuksien ehkäisyn kannalta tarpeelliseksi. Painelaitteen omistajan tai haltijan on avustettava valvontaviranomaista tutkimuksessa.

4 luku

Pakkokeinot ja seuraamukset

20 §

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai teettämisuhalla siten kuin siitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Teettäen suoritettua toimenpiteen kustannukset maksetaan ennakkoon valtion varoista.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut kustannukset sekä 15 §:ssä tarkoitetut kulut saadaan periä asianomaiselta ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

21 §

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) laiminlyö 3, 4 tai 6—10 §:ssä tai 19 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden taikka

2) ei noudata 15—18 §:n nojalla annettua kieltoa tai määräystä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *painelaitteita koskevien säännösten rikkomisesta* sakkoon.

Sitä, joka ei noudata tämän lain nojalla annettua, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määräystä, ei voida tuomita 1 momentin nojalla rangaistukseen samasta teosta.

22 §

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun rikkomuksen tuottama taloudellinen hyöty on tuomittava menetetyksi noudattaen, mitä rikoslain (39/1889) 2 luvun 16 §:ssä säädetään.

Omaisuuksien, jotka on ollut 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun rikkomuksen kohteena, on tuomittava valtiolle menetetyksi siltä osin kuin menetykseen tuomitseminen on tarpeen henkilö- tai omaisuusvahinkojen estämiseksi.

Omaisuuksien menettämistä koskeviin rajoituksiin, omaisuuden arvon menettämiseen omaisuuden sijasta, menettämisseuraamuksen kohtuullistamiseen sekä omaisuuden menettämiseksi noudatettavaan menettelyyn sovelletaan, mitä rikoslain 46 luvun 9—12 §:ssä säädetään.

5 luku

Erinäiset säännökset

23 §

Valvontaviranomainen ja tarkastuslaitokset voivat tietojen luovutusta koskevien salassapitosäännösten estämättä antaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan saamiaan liike- tai ammattisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja muille viranomaisille sekä tarkastuslaitosten ja valvontaviranomaisen yhteistyön kannalta tarpeellisia tietoja tässä laissa tarkoitettua tarkastustoimintaa harjoittaville tarkastuslaitoksille, kansainvälisille järjestöille ja yhteistyöhön osallistuville valtioille.

24 §

Ministeriön ja valvontaviranomaisen tämän lain perusteella tekemään hallintopäätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäytölaissa (586/1996) säädetään. Päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

25 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain soveltamisesta ja täytäntöönpanosta annetaan asetuksella ja ministeriön päätöksellä.

Valvontaviranomaisen oikeudesta myöntää poikkeuksia yksittäistapauksissa erityisten syiden perusteella säädetään ministeriön päätöksellä.

Valvontaviranomainen antaa tarvittaessa tämän lain soveltamista yhtenäistäviä tekniisiä ja hallinnollisia ohjeita.

6 luku

Voimaantulo

26 §

Tämä laki tulee voimaan 29 päivänä marraskuuta 1999.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

27 §

Tällä lailla kumotaan 2 päivänä helmikuuta 1973 annettu paineastialaki (98/1973) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Paineastialain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (263/1953) nojalla 22 päivänä joulukuuta 1993 annettu aerosoliasetus (1433/1993) jää kuitenkin edelleen voimaan.

Paineastioiden suunnittelua, valmistusta, käyttöönottoa ja niihin liittyvää tarkastusta ja tarkastuslaitosta koskevia muita paineastialain ja sen nojalla annettuja säännöksiä kuin paineastia-asetuksen (549/1973) 21 c §:ää voidaan soveltaa 29 päivään toukokuuta 2002.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan paineastialakiin, viittauksen katsotaan tarkoittavan viittausta painelaitelakiin.

28 §

Paineastialain nojalla annetut valvontaviranomaisen päätökset sekä tarkastuslaitoksen ja ilmoitetun tarkastuslaitoksen todistukset ja vastaavat asiakirjat jäävät sellaisinaan voimaan, jollei niiden voimassaoloaikaa ole rajoitettu tai jollei ministeriö tai valvontaviranomainen rajoita niiden voimassaoloaikaa.

29 §

Ennen tämän lain voimaantuloa käyttöön hyväksyttyjä painelaitteita saa edelleen käyttää, vaikka ne eivät täytä tässä laissa säädettyjä vaatimuksia. Valvontaviranomainen voi kuitenkin määrätä tällaisten painelaitteiden käytölle rajoituksia, jos se henkilö- tai omaisuusvahinkojen estämiseksi katsotaan tarpeelliseksi.

2.

Laki**ydinenergilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergilain (990/1987) 60 § ja *lisätään* lakiin uusi 60 a § seuraavasti:

60 §*Painelaitteet*

Ydinlaitosten painelaitteita valvotaan tämän lain nojalla, jollei jäljempänä toisin säädetä. Ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksessa käytettävistä painelaitteista on voimassa, mitä 61 §:ssä säädetään.

Erityisesti ydinlaitoksiin suunniteltujen sellaisten painelaitteiden valmistajia, tarkastuslaitoksia ja testauslaitoksia, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön, koskevista vaatimuksista säädetään asetuksella.

Ydinlaitosten muiden kuin 2 momentissa tarkoitettujen painelaitteiden teknisistä vaatimuksista, turvallisuuden osoittamisesta ja muista markkinoille saattamista koskevista edellytyksistä on voimassa, mitä painelaitelaisissa (/) säädetään.

60 a §*Painelaitteiden valvonta*

Ydinlaitosten painelaitteiden valvontaviranomainen on säteilyturvakeskus, joka myös hyväksyy 60 §:n 2 momentissa tarkoitettujen painelaitteiden valmistajan tehtäviinsä. Säteilyturvakeskus voi hyväksyä säädetyt

vaatimukset täyttävän tarkastuslaitoksen tai testauslaitoksen suorittamaan ydinlaitosten painelaitteiden valvontaan kuuluvia tehtäviä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Jos painelaitteen valmistajan, tarkastuslaitoksen tai testauslaitoksen toiminta ei täytä säädettyjä tai hyväksymispäätöksessä asetettuja vaatimuksia ja ehtoja, säteilyturvakeskus voi peruuttaa hyväksymisen. Jos turvallisuuden varmistamisen kannalta perustellut syyt vaativat, säteilyturvakeskus voi muuttaa hyväksymispäätöksessä asetettuja vaatimuksia ja ehtoja.

Tämä laki tulee voimaan 29 päivänä marraskuuta 1999.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen 60 §:ään perustuvia paineastioiden valvontaa ja tarkastusta koskevia säännöksiä voidaan soveltaa 29 päivään toukokuuta 2002, jollei asetuksella toisin säädetä.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 60 §:n nojalla annettu valvontaviranomaisen päätökset sekä tarkastuslaitoksen todistukset ja vastaavat asiakirjat jäävät sellaisinaan voimaan, jollei niiden voimassaoloaikaa ole muutoin rajoitettu tai valvontavi-

ranomainen rajoita niiden voimassaoloaikaa.

Ennen tämän lain voimaantuloa käyttöön hyväksyttyjä painelaitteita saa edelleen käyttää, ellei säteilyturvakeskus turvallisuuden varmistamiseksi toisin määrää.

Jos ydinenergialain nojalla annetussa säädöksessä käytetään termiä paineastia, sen katsotaan tarkoittavan painelaitetta.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kauppa- ja teollisuusministeri *Erkki Tuomioja*

2.

Laki**ydinenergialain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergialain (990/1987) 60 § ja lisätään lakiin uusi 60 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

60 §

60 §

*Painelaitteet**Painelaitteet*

Ydinlaitosten paineastioihin sovelletaan tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä, sekä soveltuvin osin paineastialakia (98/1973) ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Ydinlaitosten painelaitteita valvotaan tämän lain nojalla, jollei jäljempänä toisin säädetä. Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksessa käytettävistä painelaitteista on voimassa, mitä 61 §:ssä säädetään.

Erityisesti ydinlaitoksiin suunniteltujen sellaisten painelaitteiden valmistajia, tarkastuslaitoksia ja testauslaitoksia, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön, koskevista vaatimuksista säädetään asetuksella.

Ydinlaitosten muiden kuin 2 momentissa tarkoitettujen painelaitteiden teknisistä vaatimuksista, turvallisuuden osoittamisesta ja muista markkinoille saattamista koskevista edellytyksistä on voimassa, mitä painelaitelaisissa (/) säädetään.

60 a §

Painelaitteiden valvonta

Ydinlaitosten painelaitteiden valvontaviranomainen on säteilyturvakeskus, joka myös hyväksyy 60 §:n 2 momentissa tarkoitettujen painelaitteiden valmistajan tehtäviinsä. Säteilyturvakeskus voi hyväksyä säädetty vaatimukset täyttävän tarkastuslaitoksen tai testauslaitoksen suorittamaan ydinlaitosten painelaitteiden valvontaan kuuluvia tehtäviä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Jos painelaitteen valmistajan, tarkastuslaitoksen tai testauslaitoksen toiminta ei täytä säädettyjä tai hyväksymispäätöksessä asetettuja vaatimuksia ja ehtoja, säteilyturvakeskus

Voimassa oleva laki

Ehdotus

voi peruuttaa hyväksymisen. Jos turvallisuuden varmistamisen kannalta perustellut syyt vaativat, säteilyturvakeskus voi muuttaa hyväksymispäätöksessä asetettuja vaatimuksia ja ehtoja.

Tämä laki tulee voimaan 29 päivänä marraskuuta 1999.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen 60 §:ään perustuvia paineastioiden valvontaa ja tarkastusta koskevia säännöksiä voidaan soveltaa 29 päivään toukokuuta 2002, jollei asetuksella toisin säädetä.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 60 §:n perusteella annetut valvontaviranomaisen päätökset sekä tarkastuslaitoksen todistukset ja vastaavat asiakirjat jäävät sellaisinaan voimaan, jollei niiden voimassaoloaikaa ole muutoin rajoitettu tai valvontaviranomainen rajoita niiden voimassaoloaikaa.

Ennen tämän lain voimaantuloa käyttöön hyväksyttyjä painelaitteita saa edelleen käyttää, ellei säteilyturvakeskus turvallisuuden varmistamiseksi toisin määrää.

Jos ydinenergielain nojalla annetussa säädöksessä käytetään termiä paineastia, sen katsotaan tarkoittavan painelaitetta.

3.

Asetus

painelaitelaissa tarkoitetuista tarkastuslaitoksista

Kauppa- ja teollisuusministerin esittelystä säädetään xx päivänä xxxkuuta 1999 annetun painelaitelain (/) §:n nojalla:

1 §

Tarkastuslaitokset direktiivien mukaisiin tehtäviin

Tarkastuslaitos voidaan nimetä tai tunnustaa suorittamaan painelaitelaissa tarkoitettuja painelaitteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/23/EY sekä yksinkertaisista paineastioista annetun neuvoston direktiivin 87/404/ETY mukaisia tehtäviä seuraavasti:

1) ministeriö nimeää laitoksen vaatimustenmukaisuuden arviointia, materiaalien eurooppalaista hyväksyntää ja mahdollisia erityistehtäviä suorittavaksi tarkastuslaitokseksi (*ilmoitettu laitos*);

2) ministeriö nimeää laitoksen yksinomaan tietyille painelaitteiden käyttäjien ryhmälle tehtäviä suorittavaksi tarkastuslaitokseksi (*käyttäjien tarkastuslaitos*);

3) ministeriö tunnustaa laitoksen painelaitteiden pysyviä liitoksia ja rikkomatonta aineenkoetusta tekevien henkilöiden sekä liitosmenetelmien pätevöintiä ja hyväksymistä kolmantena osapuolena suorittavaksi tarkastuslaitokseksi (*pätevöintilaitos*).

Muun Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion nimeämä tai tunnustama tarkastuslaitos vastaa 1 momentissa tarkoitettua tarkastuslaitosta, jos nimeämisessä tai tunnustamisessa on noudatettu 4 §:ssä säädettyä vastaavia vaatimuksia.

2 §

Tarkastuslaitokset muihin tehtäviin

Valvontaviranomainen hyväksyy tarkastuslaitoksen suorittamaan painelaitelaissa tarkoitettuja muita kuin 1 §:ssä tarkoitettuja

tehtäviä (*hyväksytty laitos*). Tarkastuslaitoksen tehtävät voidaan rajoittaa suoritettavaksi yksinomaan tietyille painelaitteiden käyttäjien ryhmälle (*omatarkastuslaitos*).

3 §

Tarkastuslaitoksiin liittyviä rajoituksia

Käyttäjien tarkastuslaitoksen ja omatarkastuslaitoksen säännösten mukaiseksi varmentamia painelaitteita saa käyttää ainoastaan laitoksissa, joiden toimintaa harjoittavaan ryhmään tarkastuslaitos kuuluu. Ryhmän, johon käyttäjien tarkastuslaitos tai omatarkastuslaitos kuuluu, on noudatettava yhteisiä turvallisuusperiaatteita painelaitteiden suunnittelussa, valmistuksessa, tarkastuksessa, huollossa ja käytössä.

Käyttäjien tarkastuslaitos ja omatarkastuslaitos saavat suorittaa tehtäviä yksinomaan sille ryhmälle, johon ne kuuluvat. Käyttäjien tarkastuslaitoksille ja omatarkastuslaitoksille sallittavista tehtävistä säädetään ministeriön päätöksellä.

4 §

Tarkastuslaitokselle säädetty vaatimukset

Tarkastuslaitoksen nimeämisessä, tunnustamisessa ja hyväksymisessä on noudatettava liitteessä I säädettyjä vaatimuksia. Tarkastuslaitoksen, joka täyttää sitä koskeissa yhdenmukaistetuissa standardeissa vahvistetut arviointiperusteet, katsotaan täyttävän liitteessä I säädettyt vastaavat vaatimukset.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen käyttäjien tarkastuslaitoksen nimeämisessä ja omatarkastuslaitoksen hyväksymisessä on

noudatettava liitteessä II säädettyjä vaatimuksia sekä otettava huomioon 3 §:ssä säädetty.

5 §

Tarkastuslaitoksen nimeäminen, tunnustaminen ja hyväksyminen

Tarkastuslaitoksen nimeämistä, tunnustamista tai hyväksymistä koskevaan hakemukseen on liitettävä 4 §:ssä säädettyjen asiaomaisten vaatimusten täyttymistä osoittavat asiakirjat. Asiakirjoihin on sisällyttävä mittatekniikan keskuksen tai sitä vastaavan organisaation antama todistus tai lausunto taikka muu ministeriön tai valvontaviranomaisen riittäväksi katsoma todistus tai lausunto vaatimusten täyttymisestä.

Nimeäminen, tunnustaminen ja hyväksyminen voidaan antaa määräajaksi ja tarkastuslaitokselle voidaan asettaa sen toimintaa koskevia vaatimuksia, rajoituksia ja muita ehtoja.

6 §

Tarkastuslaitoksen velvollisuuksia

Jos tarkastuslaitos käyttää ulkopuolisia testaus-, tarkastus- ja muita palveluja, tarkastuslaitoksen on huolehdittava, että ulkopuolinen palvelun suorittaja täyttää 4 §:ssä tarkastuslaitokselle säädetty vaatimukset.

Tarkastuslaitoksen on ilmoitettava kaikista muutoksista, joilla on vaikutusta asetettujen vaatimusten täyttymiseen, ja annettava vuosittain kertomus toiminnastaan sille, joka tarkastuslaitoksen on nimennyt, tunnustanut tai hyväksynyt.

Tarkastuslaitoksen on annettava valvontaviranomaiselle tietoja havaitsemistaan yleistä painelaiteturvallisuutta vaarantavista asioista.

Jos tarkastuslaitos epäilee tarkastus- tai arviointitodistuksen, päätös on perusteltava ja päätöksestä on ilmoitettava viivytyksettä sille, jota päätös koskee. Tarkastuslaitoksen on samalla ilmoitettava muutoksenhakutie ja määräaika muutoksenhauille. Hakijan vaatimuksesta päätös on viivytyksettä saatettava tarkastuslaitoksen uudelleen käsiteltäväksi oikaisumenettelyssä sen mukaan kuin tarkastuslaitosta nimettäessä, tunnustettaessa tai hyväksyttäessä tarkemmin päätetään.

7 §

Valvontaviranomaisen velvollisuuksia

Jos valvontaviranomainen toteaa, että tarkastuslaitos ei täytä asetettuja vaatimuksia tai noudata asetettuja ehtoja ja rajoituksia tai toimii muutoin painelaitelain vastaisesti, valvontaviranomaisen on:

1) ilmoitettava 1 §:ssä tarkoitettua tarkastuslaitosta koskevasta havainnosta ministeriölle;

2) kehoitettava 2 §:ssä tarkoitettua tarkastuslaitoksen ollessa kyseessä tätä korjaamaan puute määräajassa; jos puutetta ei korjata määräajassa tai tilanteen vakavuus sitä muutoin edellyttää, valvontaviranomaisen on peruutettava hyväksyminen.

Valvontaviranomaisen on valvottava, että ryhmä, johon käyttäjien tarkastuslaitos tai omatarkastuslaitos kuuluu, noudattaa 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhteisiä turvallisuusperiaatteita. Jos valvonnassa todetaan laiminlyöntejä turvallisuusperiaatteiden noudattamisessa, valvontaviranomaisen on ryhdyttävä tarkastuslaitoksen osalta tarvittaviin 1 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin sekä painelaitteiden osalta tarvittaviin painelaitelain 14 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

8 §

Ministeriön velvollisuuksia

Ministeriön on:

1) ilmoitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle ja muille Euroopan talousalueeseen kuuluville valtioille 1 §:n 1 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin nimeämänsä tarkastuslaitos, sekä ne erityistehtävät, joihin tämä laitos on nimetty, ja tunnusnumero, jonka komissio on tälle laitokselle etukäteen antanut;

2) annettava tiedoksi muille Euroopan talousalueeseen kuuluville valtioille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle 1 §:n 2 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin nimeämänsä tarkastuslaitos, tehtävät, joihin tämä laitos on nimetty, sekä luettelo 3 §:n 1 momentissa säädetty vaatimukset täyttävistä laitoksista;

3) annettava tiedoksi Euroopan yhteisöjen komissiolle ja muille Euroopan talousalueeseen kuuluville valtioille 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin tunnustamansa tarkastuslaitos sekä tehtävät, joihin tämä laitos

on tunnustettu.

Ministeriön on peruutettava nimeäminen tai tunnustaminen ja annettava peruuttaminen välittömästi tiedoksi muille Euroopan talousalueeseen kuuluville valtioille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle, jos:

- 1) edellä 1 §:ssä tarkoitettu tarkastuslaitos ei enää täytä 4 §:ssä säädettyjä vaatimuksia;
- 2) ryhmä, johon tarkastuslaitos kuuluu, ei noudata 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhteisiä turvallisuusperiaatteita.

9 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 29 päivänä marraskuuta 1999.

10 §

Siirtymäsäännökset

Tarkastuslaitos, jolla on paineastialailla kumotun paineastia-asetuksen (549/1973) nojalla oikeus tehdä tarkastuslaitokselle säädettyjä tehtäviä, saa toimia vastaavissa tehtävissä 2 §:ssä tarkoitettuna hyväksyttynä laitoksena vuoden 2001 loppuun ilman 2 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä.

Ministeriö voi kieltää, rajoittaa tai estää sellaisten painelaitteiden markkinoille saattamisen tai käyttöönoton, jonka vaatimusten mukaisuuden muun Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion 4 §:ssä tarkoitettujen vaatimusten mukaisesti nimeämä käyttäjien tarkastuslaitos on arvioinut, kunnes ministeriö on nimennyt ensimmäisen tällaisen laitoksen.

ILMOITETTUIHIN LAITOKSIIN, PÄTEVÖINTILAITOKSIIN JA HYVÄKSYTTYIHIN LAITOKSIIN SOVELLETTAVAT VÄHIMMÄISVAATIMUKSET

1. Arviointeja ja tarkastuksia suorittava laitos, sen johtaja ja henkilökunta eivät saa olla laitoksen tarkastamien painelaitteiden suunnittelijoita, valmistajia, toimittajia, asentajia tai käyttäjiä eivätkä näiden edustajia. He eivät saa osallistua suoraan eivätkä edustajina painelaitteiden suunnitteluun, valmistamiseen, markkinoille saattamiseen tai kunnossapitoon. Tämä ei estä painelaitteen valmistajaa ja laitosta vaihtamasta teknisiä tietoja.
2. Laitoksen ja sen henkilökunnan on suoritettava arviointi- ja tarkastustoimet ammattitaitoisesti sekä teknisesti pätevästi. Laitos ja sen henkilökunta eivät saa olla sellaisen painostuksen taikka taloudellisen tai muun vaikutuksen alaisia, joka voisi vaikuttaa heidän arviointiinsa tai tarkastuksen tuloksiin, erityisesti niiden henkilöiden tai henkilöryhmien taholta, joilla on etua tarkastuksen tuloksesta.
3. Laitoksen käytettävissä on oltava tarvittava henkilöstö ja tarvittavat välineet, jotta se voi asianmukaisesti hoitaa ne tekniset ja hallinnolliset tehtävät, jotka liittyvät tarkastukseen ja valvontaan. Sillä on myös oltava mahdollisuus käyttää erikoistarkastuksiin tarvittavia laitteita.
4. Tarkastushenkilöstöllä on oltava:
 - hyvä tekninen ja ammatillinen koulutus;
 - riittävät tiedot tehtäviä tarkastuksia koskevista vaatimuksista ja riittävä kokemus tällaisten tarkastusten suorittamisesta;
 - vaadittu pätevyys laatia todistuksia, pöytäkirjoja ja selostuksia, joilla todennetaan tarkastuksen tulokset.
5. Tarkastushenkilöstön puolueettomuus on taattava. Henkilöstön palkkaus ei saa olla riippuvainen suoritettujen tarkastusten määrästä eikä niiden tuloksista.
6. Laitoksella on oltava vastuuvakuutus.
7. Laitoksen henkilöstön on noudatettava sitä mitä salassapitovelvollisuudesta on säädetty kaikkien niiden tietojen suhteen, jotka se saa suorittaessaan tehtäviään painelaitelain mukaisesti (poikkeuksena tiedot valvontaviranomaiselle).

KÄYTTÄJIEN TARKASTUSLAITOKSIIN JA OMATARKASTUSLAITOKSIIN SOVELLETTAVAT VAATIMUKSET

1. Tarkastuslaitoksella on oltava tunnistettava rakenne ja sen on käytettävä sen ryhmän raportointimenetelmiä, jonka osa se on ja jotka takaavat ja osoittavat sen puolueettomuuden. Se ei saa olla vastuussa tarkastamiensa painelaitteiden suunnittelusta, valmistuksesta, toimituksista, asennuksesta, käytöstä eikä huollosta eikä se saa olla osallisena missään sellaisessa toiminnassa, joka vaikuttaisi sen arviointien puolueettomuuteen tai sen tarkastustoimien luotettavuuteen.
2. Tarkastuslaitoksen ja sen henkilökunnan on suoritettava arviointi- ja tarkastustoimet ammattitaitoisesti sekä teknisesti pätevästi. Laitos ja sen henkilökunta eivät saa olla sellaisen painostuksen taikka taloudellisen tai muun vaikutuksen alaisia, joka voisi vaikuttaa heidän arviointiinsa tai tarkastuksen tuloksiin, erityisesti niiden henkilöiden tai henkilöryhmien taholta, joilla on etua tarkastuksen tuloksesta.
3. Tarkastuslaitoksen käytettävissä on oltava tarvittava henkilöstö ja tarvittavat välineet, jotta se voi asianmukaisesti hoitaa ne tekniset ja hallinnolliset tehtävät, jotka liittyvät tarkastukseen ja valvontaan; sillä on myös oltava mahdollisuus käyttää erikoistarkastuksiin tarvittavia laitteita.
4. Tarkastushenkilöstöllä on oltava:
 - hyvä tekninen ja ammatillinen koulutus;
 - riittävät tiedot tehtäviä tarkastuksia koskevista vaatimuksista ja riittävä kokemus tällaisten tarkastusten suorittamisesta;
 - vaadittu pätevyys laatia todistuksia, pöytäkirjoja ja selostuksia, joilla todennetaan tarkastuksen tulokset.
5. Tarkastushenkilöstön puolueettomuus on taattava. Henkilöstön palkkaus ei saa olla riippuvainen suoritettujen tarkastusten määrästä eikä niiden tuloksista.
6. Tarkastuslaitoksella on oltava asianmukainen vastuuvakuutus.
7. Laitoksen henkilöstön on noudatettava sitä mitä salassapitovelvollisuudesta on säädetty kaikkien niiden tietojen suhteen, jotka se saa suorittaessaan tehtäviään painelaitelaim mukaisesti (poikkeuksena tiedot valvontaviranomaiselle).

4.

Asetus

ydinenergia-asetuksen muuttamisesta

Kauppa- ja teollisuusministerin esittelystä ydinenergialain 60 §:n 2 momentin ja 60 a §:n 1 momentin nojalla

lisätään ydinenergia-asetuksen (161/1988) 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi asetuksessa 473/1996, uudet 10)—12) kohdat ja uudet 117 a —117 f §,

muutetaan 109 § ja 117 § seuraavasti:

1 §

10) *ydinteknisellä painelaitteella* ydinenergialain 60 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisesti ydinlaitoksiin suunniteltua painelaitetta, jonka toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön;

11) *tavallisella painelaitteella* muuta kuin ydinteknistä painelaitetta;

12) *painelaitteiden valmistajalla* yritystä, joka valmistaa ydinteknisiä painelaitteita tai suorittaa näihin painelaitteisiin kohdistuvia asennus-, korjaus- tai muutostöitä;

109 §

Rakentamisluvan myöntämisen jälkeen säteilyturvakeskus valvoo yksityiskohtaisesti laitoshankkeen toteutumista. Valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että rakennusluvan ehtoja, painelaitteita koskevia määräyksiä ja hyväksytyjä 35 §:ssä tarkoitettuja suunnitelmia noudatetaan ja että ydinlaitos tehdään muutoinkin ydinenergialain nojalla annettujen määräysten mukaisesti.

117 §

Ydinlaitoksissa olevien painelaitteiden asennukselta, käytöltä ja sijoitukselta vaadittavan turvallisuustason perusteet ovat ydin-

energialain 6 §:ssä säädetyn mukaiset.

117 a §

Säteilyturvakeskuksen tehtävänä on painelaitteiden osalta, erityisesti sen lisäksi, mitä muualla ydinenergialaissa ja tässä asetuksessa on säädetty:

1) asettaa ydinteknisten painelaitteiden turvallisuutta koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset;

2) valvoa ja tarkastaa, että ydinteknisten painelaitteiden suunnittelu, valmistus, sijoitus, asennus, käyttö, kunnossapito ja korjaus täyttävät turvallisuutta koskevat vaatimukset ja määräykset;

3) asettaa ydinteknisten painelaitteiden valmistusta ja siihen liittyvää laadunvarmistusta koskevat tarkemmat vaatimukset sekä hyväksyä ydinteknisten painelaitteiden valmistaja tehtävänsä; sekä

4) valvoa ja tarkastaa, että tavallisten painelaitteiden sijoitus, asennus, käyttö, kunnossapito ja korjaus täyttävät turvallisuutta koskevat vaatimukset.

117 b §

Ydinteknisten painelaitteiden valmistajalla on oltava käytössään kehittynyt laatujärjestelmä, ammattitaitoinen ja kokenut henkilökunta sekä valmistuksen edellyttämät asianmukaisesti kelpoistetut menetelmät, laitteet

ja välineet.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen painelaitteiden valmistajan on vaadittaessa voitava osoittaa, että painelaite sekä sen suunnittelu ja valmistus täyttävät ydinenergian käytön turvallisuutta koskevat vaatimukset.

117 c §

Tarkastuslaitoksen, joka hyväksytään ydinenergilain 60 a §:n nojalla, tulee olla riippumaton. Tarkastuslaitoksella on oltava vastuuvakuutus.

Tarkastuslaitoksella on oltava käytössään kehittynyt laatujärjestelmä, ammattitaitoinen ja kokenut henkilökunta sekä toiminnan edellyttämät järjestelmät, laitteet ja välineet.

Hyväksyessään tarkastuslaitoksen säteilyturvakeskuksen tulee määritellä tarkastuslaitoksen tarkastusoikeudet sekä asettaa toimintaa koskevat vaatimukset ja ehdot. Hyväksymispäätöksessä on mainittava tarkastuslaitoksen raportointivelvollisuudesta säteilyturvakeskukselle sekä siitä, että tarkastuslaitoksen tulee noudattaa ydinenergilain 78 §:ssä säädettyä vaitiolovelvollisuutta.

117 d §

Edellä 117 c §:ssä säädettyä sovelletaan myös painelaitteiden testausta suorittavaan

testauslaitokseen.

117 e §

Säteilyturvakeskuksen tulee huolehtia siitä, että tässä asetuksessa tarkoitettun ydinteknisten painelaitteiden valmistajan, tarkastuslaitoksen ja testauslaitoksen hyväksymispäätöksessä asetetut vaatimukset ja ehdot ovat sen hetkisen vaatimustason mukaiset. Jos turvallisuuden varmistamisen kannalta perustellut syyt sitä vaativat, säteilyturvakeskus voi, varattuaan asianomaiselle yhteisölle tai laitokselle tilaisuuden tulla kuulluksi, muuttaa vaatimuksia tai ehtoja.

117 f §

Säteilyturvakeskus asettaa vaatimukset, jotka koskevat luvanhaltijalle kuuluvia toimenpiteitä ja menettelyjä ydinlaitosten painelaitteiden turvallisuuden varmistamiseksi, sekä valvoo vaatimusten toteutumista.

— — — — —

Tämä asetus tulee voimaan 29 päivänä marraskuuta 1999. Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.